

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

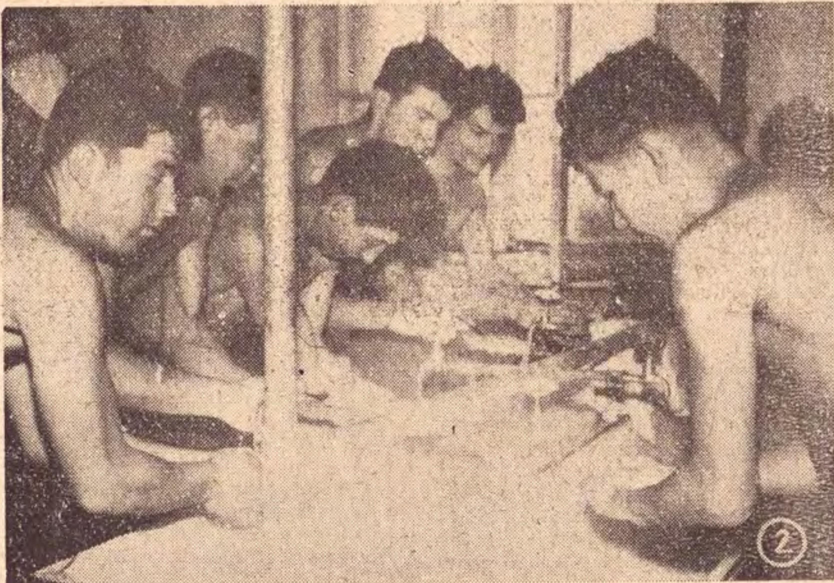
№ 41 (450) | ГОД ІХ | 11 КАСТРЫЧНІКА | ЦАНА 60 ГР

* * *

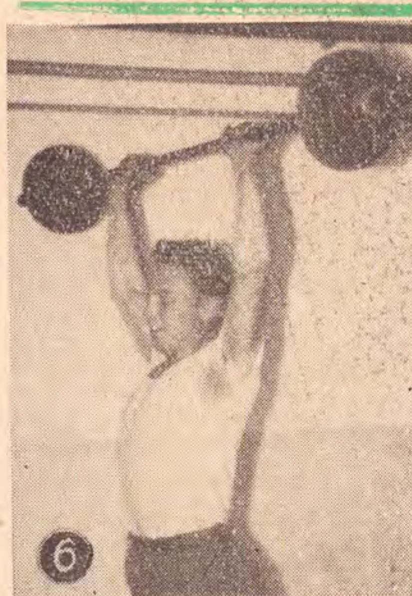
Я САЛДАТ
НА НАГАХ МАІХ БОТЫ ТРЫВАЛЫЯ.
КРАЙ ЧУЖЫ НЕ ХАЧУ ІМІ МЕРАЦЬ.
ВЕРАЦЬ,
ВЕРАЦЬ БАЦЬКІ: НА АПОШНІМ ПРЫВАЛЕ Я
НА РАДЗІМЕ СВАЕЙ БУДУ ДОМА ВЯЧЭРАЦЬ.

Анатоль Грачанікаў

САЛДАЦКІ ДЗЕНЬ

12 кастрычніка 1943 года Першая Дывізія Войска Польскага імя Тадэвуша Касцюшкі, сфарміравана ў Савецкім Саюзе, уступіла ў бой з гітлераўскімі захопнікамі пад беларускім мястэчкам Леніна. Гэты гістарычны дзень стаў святам Польскага Войска.

Салдата бачым найчасцей тады, калі прыязджае ў вёску на водпуск, або тады, калі сустракаем яго на вуліцах горада. Чысты, падцягнуты, пад гальштукам, адвуцюжаны мундзір, здавалася б, бестурботны. Звычайны дзень салдата, зразумела, мае крыху іншы вобл̄ік.

Вось казармы Падляшскай вайсковай часці КБВ. Салдацкі дзень зімой і летам (калі няма трывогі) пачынаецца а 6-тай гадзіне раніцы фізкультурнай зарадкай. Тры кіламетры бягом і халодны душ (здымак 2) змываюць рэшткі сну. Салдат распачынае свой чарговы цяжкі дзень, у якім здараюцца розныя нечаканасці. Самай важнай — баявая трывога. Салдата ад пачатку яго службы рыхтуюць да гэтай нечаканасці. Таму камандзір падраздзялення (здымак 3) так уважна спраўджае, ці ўсё, што мае салдат, на сваім месцы.

Потым салдаты ідуць на заняткі (здымак 1). Камандзір падае каманду: «Газ»! Значыць, чым хутчэй закладай супрацьгаз і бягом... кіламетр... другі..., пакуль не пройдзеш праз газавую паласу, пакуль камандзір не адкліча сваёй каманды. Заняткі, зрэшты, бываюць самыя разнародныя.

Салдата вучаць не толькі страляць (здымак 4). У яго руках цэлая сучасная незвычайна складаная ваенная тэхніка. Поспех ваенных дзеянняў залежыць ад умеласці, з якой салдат будзе карыстацца гэтай тэхнікай.

У салдаты бяруць людзей выключна здаровых, але здароўе трэба берагчы. Таму многа месца ў ваенным вучэнні займае спорт і фізкультура (здымак 6). Не кожны патрапіць, як салдат Мажаеўскі, падняць над галавой 60-цікілаграмавы цяжар.

Урэшце некалькі хвілін перадышкі. Капраль Ян Сліўка (здымак 5) можа ўзяць у рукі газету, другія салдаты чытаюць лісты ад радні, сваякоў і знаёмых, або проста адпачываюць.

Позна пасля абеду канчаецца праграмнае ваеннае вучэнне. Потым, хто заслужыў, ідзе на пропуск. Салдат Юрка Данілюк (здымак 7) атрымаў пропуск аж на цэлыя суткі. Яго бацькі жывуць пад Бельскам у вёсцы Кнарыды. Можна будзе некалькі гадзін пабываць дома.

Тыя салдаты, што застаюцца ў казармах, могуць паглядзець праграму тэлебачання, або фільм у сваім кіно. Але не толькі.

«Арганізацыя КМВ, — чытаю паведамленне, — пастанавіла працаваць у свабодны час ад ваеннага вучэння 1984 гадзіны пры парадкаванні парку і пладовага саду, пры пабудове школы-помніка Тысячагоддзя і спартыўных абсталяванняў для горада».

Прыпіска паясняе: «Абавязацельства выканана. Працавалі 3968 гадзін».

Сценгазетка падраздзялення падае многа іншых падобных паведамленняў. Не толькі ваеннае вучэнне цікавіць салдат.

Тэкст і фота В. РУДЧЫК

Свята сяброў з-за Одры

7 кастрычніка мінула 15-ая гадавіна ўтварэння Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, першай у гісторыі нямецкага народа дзяржавы рабочых. Яе ўзнікненне і развіццё радыкальна змяніла палітычнае становішча ў сярэдняй Еўропе. Для нас існаванне ГДР мае асаблівае значэнне ў сувязі з новым характарам суадносін паміж нашымі дзяржавамі. Мінулае пятнаццацігоддзе паказала, што паміж дзвюма краінамі, якія вякамі раздзяляла варожасць і нянавісць, можа існаваць супрацоўніцтва і суседская дружба. У такіх умовах граніца, якая часта ў гісторыі была лініяй ваенных агнёў, сёння з'яўляецца граніцай міру і штодзённых міждзяржаўных кантактаў.

Характар замежнай палітыкі ГДР спрыяе ўмацаванню міру і супрацоўніцтва не толькі з Польшчай, але і з усімі краінамі Еўропы. Вельмі дакладна акрэсліў сучасную палітыку ГДР I сакратар Сацыялістычнай партыі Германіі Вальтэр Ульбрыхт у сваім выступленні ў чэрвені гэтага года, на другі дзень пасля падпісання дагавору аб дружбе з Савецкім Саюзам. «Прызнанне роўных правоў абедзвюм нямецкім дзяржавам і пашана да іх права на самастанаўленне забяспечвае мір у Германіі і ў Еўропе, а таксама пракладвае шлях да аб'яднання міралюбівай нямецкай дзяржавы. Нармалізацыя адносін з боку краін Еўропы, Азіі, Афрыкі і Амерыкі да абедзвюх нямецкіх дзяржаў умацоўвае мір у Еўропе і спрыяе таму, каб немцы хутчэй знайшлі паміж сабой супольную мову».

Сваімі палітычнымі і гаспадарчымі крокамі ГДР упэўнена пракладвае сабе шлях да ўсеагульнага прызнання. І яе, як вядома, прызнаюць народы ўсяго свету. У апошні час усё больш краін праяўляе ахвоту навязаць дыпламатычныя адносіны з ГДР. Напрыклад, ужо ў гэтым годзе ГДР прызнала Народная Рэспубліка Занзібар, а Аб'яднаная Арабская Рэспубліка абмянялася з ГДР пасольствамі. ГДР утрымлівае кансулярныя адносіны з Бірмай, Інданезіяй, Іракам, Камбоджай, Цэйлонам і Сірыяй. У шматлікіх іншых краінах мае свае гандлёвыя прадстаўніцтвы.

Што датычыць адносін паміж дзвюма нямецкімі дзяржавамі, дык ГДР ужо даўно прапануе канструктыўную праграму паразумення з Бонам на асновах стварэння дзвюх нямецкіх дзяржаў. За перыяд гісторыі існавання ГДР з Берліна выйшла 150 прапаноў у гэтай справе ў адрас Бона. Але ў выніку палітыкі халоднай вайны, якую праводзіць ФРГ, прапановы ГДР засталіся без адказу. Маўчанне з боку Бона — гэта яшчэ адзін доказ няўлічвання змен, якія адбыліся ў свеце і ў міжнародных адносінах. Будучыня павінна паказаць поўны правал такога роду палітыкі.

ГДР заслугоўвае на пашану ўсяго свету і дзякуючы дасягненням яе гаспадаркі за мінулае пятнаццацігоддзе.

Назавем некалькі з тых дасягненняў. ГДР мае высакаразвітую прамысловасць: яна дае каля 70% нацыянальнага даходу. За 1950—53 год прамысловая прадукцыя ўзрасла на 3,5%, а яе вартасць сёння перавышае ўзровень прадукцыі ўсёй Германіі ў 1936 годзе. ГДР належыць да дзяржаў, якія прадукуюць найбольш электрычнай энергіі ў пераліку на аднаго жыхара. Напр. у мінулым годзе выпрадукавана там 47,5 мільярдаў кв/гадз. электраэнергіі (у Польшчы — 37 млрд. кв/гадз.).

За пятнаццацігоддзе падвоена здабыча бурага вугалю. ГДР займае ў гэтай галіне першае месца ў свеце.

Хімічная прамысловасць — гэта найбольшая галіна прамысловасці ГДР. За апошнія гады тут пабудавана больш сотні новых хімічных заводаў, а прадукцыя гэтай прамысловасці складае амаль 16% вартасці ўсёй прадукцыі. За пятнаццацігоддзе развілася таксама і металаапрацоўка, дзякуючы гэтаму 50% экспарту прыпадае на металічныя вырабы.

Такія гіганцкія дасягненні нашых сяброў з-за Одры выклікаюць у Польшчы задавальненне. Разумеем, што гаспадарчая сіла ГДР прадстаўляе сабой частку сіл міравой сацыялістычнай сістэмы.

УЛАДЗІМІР ЛАЗІНСКІ

(СТАРОНКІ МІНУЛАГА)

КАЛІ ФІЛЬМ СТАВІЎ СВАЕ ПЕРШЫЯ КРОКІ

Напэўна шматлікія чытачы «Нівы» здзівяцца, калі ім хто-небудзь скажа, што фільм, «кінематограф» — існуе ўсяго толькі якіх-небудзь семдзесят гадоў. Нашы прабабкі не мелі ніякага ўяўлення аб фільме і нават не дапускалі думкі аб тым, што нешта падобнае калі-небудзь зможа паказацца.

Цяпер, калі кінематаграфія сталася набыткам усяго чалавецтва, калі на экранах мы бачым сярод іншых таксама і фільмы выпушчаны Беларускай дзяржаўнай кінастудыяй у Мінску, калі само паняцце «кіно» сталася неад'емнай часткай нашага штодзённага быту, цяжка, зразумела уявіць тыя часы і тую эпоху, калі «кінематаграфія», толькі што паклікана да жыцця, рабіла свае першыя крокі.

Гэтымі днямі кінематаграфісты адзначаюць некалькі знамянальных дат звязаных з гісторыяй кінематаграфіі.

Гэта, па-першае, сямідзесятая гадавіна першых кінасеансаў арганізаваных у Варшаве на так званых «Дзінасах». Творцам першай польскай кінаапаратуры быў выдатны вынаходнік, «польскі Эдзісан», — Казімеж Прушынскі, які апярэдзіў на некалькі месяцаў вялікага французскага вынаходца «кінематографа» Людовіка Люм'ера. У кастрычніку бягучага года якраз мінае сотая гадавіна з дня нараджэння «бацькі кіно».

Сорак пяць гадоў таму назад у Савецкім Саюзе кінематаграфія была аб'яўлена набыткам дзяржавы.

Дваццаць гадоў таму назад гітлераўскія захопнікі ў час варшаўскага паўстання арыштавалі Казімежа Прушынскага і накіравалі яго ў лагер смерці ў Гросе-Розене, адкуль ён ужо ніколі не вярнуўся.

Гісторыя кінематаграфіі, як бачым, часткова пісалася і нашымі сучаснікамі. Сёння мы хочам чытачам «Нівы» расказаць аб гэтым некалькі слоў.

Першыя кінасеансы ў Беларусі адносяцца да 1896 года, калі вандроўныя антрэпрэнёры пачалі дэманстраваць кінакарціны пры дапамозе апаратуры братоў Люм'ер на кірмашах і ў большых гарадах. У Мінску ў 1896 годзе народ валам валіў у будынак цырку, дзе адбываліся кінасеансы. Годам пазней у кінахроніках паказвалі ўжо «цара-бацюшку», ваенныя парады, краявіды Расіі і іншыя фільмы зробленыя парыжскімі прадпрымальнікамі з бясспрэчнай выгадай на рускага гледача. У праграме 1897 года мы знаходзім, між іншым, і вайсковы парад мінскага гарнізона знятага «па спецыяльнаму дазволу высокай улады».

Кадры тадышніх фільмаў у вялікай большасці выпадкаў не захаваліся да нашых дзён. Захаваліся, аднак, пасведчанні сучаснікаў аб першых кінасеансах. Так, беларускі настаўнік Багдановіч расказвае:

— «Калі пачалася карціна, прысутных у зале ахапіла паніка. Свяшчэннік страціў прытомнасць з перапалоху, а гарадавы, убачыўшы на экране высокапастаўленыя асобы, не ведаў, як мае паступіць: скочыў з крэсла і ўзяў пад казырок. Старыя купцы пачалі хрысціцца, а свяшчэннік, які апамятаўся, з упорам паўтараў — «нечысць то якая!!!» Трэба было сеанс перапыніць».

З пасведчанняў французскіх і іншых гісторыкаў фільму мы ведаем, што падобныя сцэны адбываліся і ў Францыі і іншых краінах. Але хутка прызвычаіліся да кіно, і яно трывала ўвайшло ў жыццё.

У Беластоку энергічны прадпрымальнік першае «кіно» адкрыў ужо ў 1897 годзе і не мог скардзіцца на дрэнны інтарэс. Годам пазней у правінцыяльным гарадку, якім у гэты час быў Беласток, працавала ўжо тры кінатэатры, адзін з іх у кафэ-рэстаране.

Творца кінаапарата, пры дапамозе якога зніматіся і паказваліся фільмы, Людовік Люм'ер быў заснавальнікам аднаго з найбольш масавых відаў мастацтва. У сваёй апаратуры ён спалучыў шматлікія элементы адкрытыя яго папярэднікамі. Аднак, менавіта яму прыйшлося стварыць найбольш дасканалы і даступны тып кінаапаратуры.

Беласток у наступныя гады быў неаднаразова звязаны з жыццём кіно. У міжваенныя гады тут працавала па працягу трох год прыватная кінашкола, хаця адэпты гэтай школы потым на экранах амаль што не паказваліся, усё ж такі некаторым з іх спадарожнічала ўдача: вялікую кар'еру ў ЗША зрабіла Вера Зімінская, якая лічылася праз нейкі час нават саперніцай Полі Негры. Смерць пад коламі цягніка перарвала яе кар'еру.

У навакольных мясцовасцях Беластока «круціла» некаторыя свае фільмы Вера Халодная, а пазней Вольга Чэхава.. Сёння мала хто памятае, што менавіта Вольга Чэхава выступала ў фільме «Таямніца старога млына», дзея якога адбывалася ў беларускай вёсцы і расказвала пра страшную драму дачкі вясковага знахара.

Беларуская кінематаграфія паўстала ў дваццатых гадах нашага стагоддзя. Беларускія кінематаграфісты ўпісалі не адну старонку ў гісторыю фільма. Успомнім хаця б Л. В. Куляшова, не гаворачы ўжо аб другіх.

Вяртаючыся да больш даўніх часоў прыпомнім яшчэ адзін цікавы эпізод: нашумелы ў свой час фільм з яўрэйскага жыцця «Голем», рэалізаваны рэжысёрам Робідам у Празе Чэшскай, быў пастаўлены часткова ў дэкарацыях мастака М. Заменгофа — найбліжэйшы сваяк творца мовы Эсперанта — які доўгія гады жыў у Беластоку і яго навакольных мясцовасцях. Мастак па прызванню М. Заменгоф быў па прафесіі ветэрынарам, памёр у Празе ў 1936 годзе, дзе затрымаўся на пастаяннае месца пражывання пасля ўдзелу ў рэалізацыі «Галема».

ПАНЦЕЛЯЙМОН ЮР'ЕЎ

Спорт

НА ВЯЛІКАЙ АРЭНЕ

5 красавіка 1896 года пачалася сучасная алімпійская эра. У гэты дзень былі адкрыты алімпійскія гульні на афінскім стадыёне ў Грэцыі, калысцы старажытных элінскіх гульняў.

Першыя сучасныя алімпіяды — гэта, уласна кажучы, толькі пошукі адпаведных для нашага часу форм спартыўнага спаборніцтва на так высокай ступені. У 1896 годзе ў Афінах ні стадыён не быў адпаведны — авальная форма, бегавыя дарожкі з вострымі крывізнамі і акружнасцю толькі 333 метры; ні паасобных краін не прадстаўлялі найлепшыя спартсмены, а толькі тыя, хто меў час і... грошы на так доўгае і далёкае, на тадышні час, падарожжа. На старце знайшліся спартсмены толькі з 13 краін, прычым з Аўстрыі, Балгарыі, Чылі і Швейцарыі было толькі па аднаму спартсмену, а з Швецыі было двух.

Сёння на XVIII гульнях, якія пачаліся ў Токіо, стартуе 98 дзяржаў і каля 10 тысяч найлепшых з найлепшых. Польшчу прадстаўляе 143 спартсмены ў 12 дысцыплінах.

Як будзе ў Токіо? Гэта пытанне, якое хвалюе сёння мільёны грамадзян ПНР.

У Японію мы не выслалі так вялікай па колькасці групы спартсменаў, якую мы мелі ў Рыме — 198 чалавек. У колькасных адносінах Польшча знойдзецца ў Токіо ў групе сярэдніх дзяржаў — каля VII месца, што акрэслівае таксама пазіцыю, якую ў агульнай пункцыроўцы можам сабе заваяваць.

Нашыя медальныя пазіцыі абапіраем на цяжкай і лёгкай атлетыцы, боксе, фехтаванні. Міма таго трэба наставіцца на тое, што рымскіх поспехаў (21 медаль) у Токіо не зможам паўтарыць. Ёсць многа дзяржаў, як: СССР, ЗША, Японія, агульная германская група, Францыя, Венгрыя або Аўстралія, якіх напэўна не ўдасца нам апярэдзіць. Апінія «спецыялістаў» сцвярджае, што заваюем у Токіо каля 12 медаляў. Але апрача колькасці цікавіць найчасцей чытачоў вартасць медаля. Ці можам атрымаць залатыя? Можам, перш за ўсё праз Башаноўскага (цяжкавік), эстафета жанчын 4x100, Сідла ў кіданні кап'ём і Клабукоўская. Гэтая 18-гадовая «газеля» бегае так хутка, як ніводная дагэтуль дзяўчына ў Польшчы. Прыпомнім, што рэкорд свету ў бегу на 100 м, які належыць да фенаменальнай негрыцянкі Вільмы Рудальф, мае 11,2 сек., а Клабукоўская ўжо два разы атрымала некалькі тыдняў таму вынік 11,3 сек.

Найлепш, аднак, будзе, калі з гараскопамі пачакаем да апошніх тактаў рапсодыі XVIII алімпійскіх гульняў.

Л. Тарасевіч

УСПАМІНЫ ПАРТЫЗАНА

Развіццё партызанскага руху на тэрыторыі Беластоцкай вобласці мела свае спецыфічныя ўмовы. Па-першае, гэта тое, што ў першы дзень вайны, нават у першыя гадзіны пачатку вайны, была паралізавана праца партыйнай арганізацыі вобласці, уся сувязь правадная і паветраная была выведзена са строю, парвана, пераразана і разбіта. Абласны цэнтр Беласток быў падвергнуты бамбардзіроўцы і артылерыйскаму абстрэлу ў 4 гадзіны раніцы 22 чэрвеня 1941 года. Вайсковыя злучэнні былі захоплены знянацку і страцілі сувязь паміж сабою. Была пашкоджана сувязь воінскіх часцей, якія знаходзіліся на тэрыторыі вобласці са штабам Беларускай ваеннай акругі. Было шмат і іншых прычын, якія паклалі адбітак на развіццё партызанскага руху.

У 1942 годзе ў раёне Беластока з'явіліся першыя партызанскія групы: лейтэнанта, члена партыі Цімашэнка, якая пазней вырасла ў партызанскі атрад імя Матросава; група старшыні міліцыі, члена партыі, мясцовага жыхара з-пад Беластока, тав. Высоцкага і група лейтэнанта Аляксандрава.

Ва ўсіх атрадах і брыгадах праводзілася вялікая палітмасавая работа, працаваў партызанскі друк, выходзілі газеты «Свіслочская правда», «Заря», «Белостокская правда», шмат лістовак, зводкі савінфармбюро, якія распаўсюджваліся падпольшчыкамі і партызанамі-агітатарамі сярод насельніцтва.

Камандванне Беластоцкага партызанскага злучэння і яго камандзір генерал-маёр тав. Капуста, рашыла перабазаваць некалькі атрадаў пад Беласток. Выконваючы гэта рашэнне, мы ў пачатку красавіка 1944 года рушылі ў Чорнавескія і Супраскія лясы пад Беласток праз Белавежскую пушчу.

Да канца красавіка 1944 года мы дайшлі да вёскі Страшава, Валілы, Скраблякі, Лазні, Юзэфова. Прыбыла больш 120 чалавек, большасць з якіх былі камсамольцы і камуністы.

Мэта нашага прыбыцця — арганізацыя партызанскага руху, выкананне ўказанняў ЦК КПБ і Цэнтральнага штаба партызанскага руху аб развіцці партызанскага руху ў заходніх вобласцях Беларусі. У пачатку вайны не было сарганізавана партыйнае і камсамольскае падполле. Яно толькі з'явілася ў 1943 годзе. Першым, што мы зрабілі ў гэтых мясцовасцях — правялі партыйна - камсамольскія сходы, устанавілі сувязь з мясцовымі камсамольцамі і антыфашыстамі. На сходзе было вырашана стварыць партызанскі атрад з мясцовай моладзі, якая рвалася ў бой. Камандзір брыгады Вайцяхоўскі напісаў загад аб арганізацыі партызанскага атраду імя К. Каліноўскага.

Партызанскі атрад «Звязда». Здымак зроблены 31.VII. 1944 года ў Крынках.

Заблудаўскі падпольны райком камсамола выпусціў лістоўку да моладзі, у якой гаварылася, што «юнакі - беларусы і палякі, пара канчатковай перамогі надышла, не выязджайце ў нямецкую катаргу, уцякайце ў лясы пад ахову партызан, уступайце ў партызанскія атрады і бязлітасна біце гітлераўскіх захопнікаў і наёмнікаў. Смерць нямецкім захопнікам».

Гэтыя лістоўкі і зводкі савінфармбюро былі распаўсюджаны сувязнымі ва ўсіх акалічных вёсках і горадзе Беластоку. У выніку чаго моладзь чыгуначнай станцыі Валілы, мястэчка Гарадок, вёсак Скраблякі, Дзернякова і іншых населеных пунктаў пачала прыходзіць у партызанскія атрады са зброяю ў руках, каб граміць гітлераўскіх захопнікаў.

Рэгулярна наладжана сувязь з Беластокам праз сувязных давала нам магчымасць атрымоўваць з Беластока медыкаменты, чыстую паперу для газет і лістовак і каштоўныя нямецкія дакументы, якія часта дастаўляў член падпольнага райкома камсамола тав. Валожын у партызанскі штаб Гута-Міхайлінскія лясы, а адтуль па рацыі данасілі ў цэнтральны штаб партызанскага руху ў Маскву.

Рэгулярна ў атрадзе праводзіліся камсамольскія сходы, на якіх прымалі ў камсамол. Толькі ў месяцы чэрвені 1944 года былі прыняты ў камсамол Яроцкі, Люба Трахімік, Дзмітр Карповіч, Мікалай Янюк, Рыгор Налівайка, Завадскі, Корбут, Курцэвіч, Пятро Ціванюк і іншыя.

Атрады раслі за кошт мясцовых жыхароў і ўцякаючых з палону савецкіх ваеннаслужачых. Так паўстаў і 2-гі атрад пад Беластокам — імя Жданава.

Атрад імя Жданава хутка рос і праводзіў баявыя аперацыі. Толькі за адзін месяц было праведзена 9 баявых аперацый, спушчаны пад адхон вайсковы эшалон, пяць аўтамашын узарваліся на мінах.

Мясцовыя жыхары з вёскі Грыбаўцы пераправілі і ўзброілі звыш сто байцоў. Група Рыгора Налівайка і Казлоўскага з в. Скраблякі ўзброіла звыш 40 людзей, многа дала зброі. Групе Карпюка з вёскі Юзэфова Лях Юльян адзін аддаў партызанам 12 кулямётаў, 50 гранат і вялікую колькасць патронаў.

У канцы мая сувязныя паведамілі, што з боку Валкавыска, Бераставіцы, Крынак у кірунку Беластока немцы гоняць у Германію жыхароў і ваеннапалонных. Нашым заданнем было не даць немцам магчымасці завесці ў нявольніцтва нашых людзей. Раніцай імжэў дождж. Камандванне атрадаў «Чырвоная звязда», імя Жданава і К. Каліноўскага выбрала аўтаматчыкаў і куля-

© PDF: Kamunikat.org 2024
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2024

БЕЛАРУСІЯНА

БЕЛАРУСКАЯ ПАЭЗІЯ Ў „КАМЭНЕ"

У мінулым годзе споўнілася трыццацігоддзе з дня выхаду першага нумару вядомага польскага часопіса «Камэна», заснаванага паэтам Казімежам Анджэем Яворскім і жывапісцам Зэнонам Васнеўскім. Свой знамянальны юбілей часопіс вырашыў прымеркаваць к сёлеташнім святкаванням ХХ-годдзя ПНР. Гэтымі днямі з'явіўся юбілейны нумар «Камэны», ахопліваючы сабою 32 старонкі. У ім сярод мноства цікавых матэрыялаў знаходзім вялікі артыкул К. А. Яворскага п. з. «Славяншчына ў Камэне». Як вядома, аўтар гэтага артыкула з'яўляецца выдатным паэтам і перакладчыкам і мае ў сваім творчым набытку нямала перакладаў з беларускай паэзіі дакастрычніцкага і савецкага перыядаў.

Артыкул знаёміць нас з вельмі багатай традыцыяй «Камэны» ў папулярызацыі сярод польскага грамадства творчасці славянскіх пісьменнікаў. К. А. Яворскі ўспамінае і пра сваю перакладчыцкую працу, частку якой аддаў таксама беларускай паэзіі. Ціпа, што бліжэй зацікавіўся ёю ў 1938 годзе, асабліва творчасцю Максіма Танка. У той час паспяхова паладзілася сувязь паміж рэдакцыяй «Камэны» і рэдакцыямі беларускіх часопісаў «Калоссе» і «Маладая Беларусь». У рэдакцыю «Камэны» пачалі паступаць беларускія выданні, а сярод іх зборнікі вершаў М. Машары, М. Танка, Н. Арсенневай і другіх. К. А. Яворскі падкрэслівае, што меў пэўныя цяжкасці з беларускай мовай, якія аблягчалі яму М. Танк і рэдактар Шутовіч. Польскі паэт звярнуўся да іх з просьбай, каб дапамаглі ў расшыфроўцы значэння незразумелых слоў. Паэт вынашваў планы выдання ў сёмым гадавіку «Камэны» спецыяльнага сшытка, прысвечанага перакладам з беларускай паэзіі, аднак выбух вайны перашкодзіў у здзяйсненні гэтай задумы. Некаторым, аднак, вершам Танка і Машары пашанцавала і яны ў польскім перакладзе Яворскага паспелі з'явіцца ў «Камэне» напярэдадні вайны.

К. А. Яворскі і зараз аддае ўвагу перакладам з беларускай мовы, змяшчаючы іх у часопісах і паэтычных зборніках, аб чым мы ўжо неаднаразова пісалі на старонках «Нівы». Частка перакладаў вершаў польскага паэта ўвойдзе ў антalогію беларускай паэзіі, якую падрыхтоўвае да друку варшаўскі паэт Багдан Жыраннік — таксама перакладчык беларускіх вершаў. а.с.

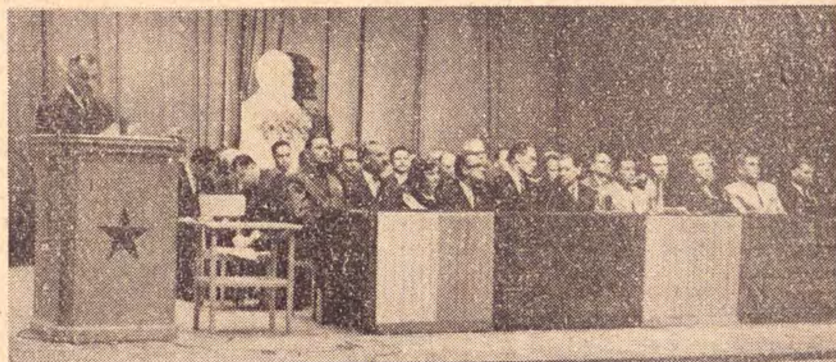
ВЕСТЦЫ, БССР

НАША ХХ-ГОДДЗЕ Ў МІНСКУ

Як мы ўжо неаднаразова інфармавалі, Беларусь шырока і радасна адзначала наша 20-годдзе. Днямі атрымалі мы з Мінска здымкі з гэтых урачыстасцей у сталіцы БССР Прапануем іх увазе чытачоў. Аўтары здымкаў В. Бараноўскі і М. Мінковіч.

Вечар прысвечаны 20-годдзю вызвалення Польшчы ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У зале вечара.

Турысты з Польшчы наведалі музей Вялікай Айчыннай вайны. Першы злева наш прадстаўнік — Міхась Хмялеўскі.

Прэзідыум вечара.

На вечары з канцэртам выступіў ансамбль песні і танца «Шлёнск».

Пасол ПНР у СССР Эдмунд Пшчулкоўскі ўручае ўзнагароду былой партызанцы Анне Дзямідчык.

мётчыкаў, назначыла месца засады. Пад прыкрыццём лесу мы выйшлі да назначанай мэты. Да гадзіны 12 выпагадзілася, і на дарозе паказалася калона нашых ваеннапалонных і мірных жыхароў, якіх ахоўвалі і падганялі 20 немцаў. Наперадзе немец, камандзір, па абодвюх старанах і ззаду аўтаматчыкі. Падпусціўшы метраў на 50, мы з аўтаматаў і кулямётаў даем залп па-над галовамі калоны. Пшанічнікаў са свайго аўтамата забівае камандзіра, а кулямётчык Міхась адразае ад калоны замыкаючых немцаў. Палонныя і цывільныя нападаюць на сваіх камандзіраў і ўцякаюць у лес. Шматлікія з іх дапоўнілі нашыя партызанскія атрады.

Ад 28 да 30 чэрвеня мы дыжуравалі на шашы ва ўрочышчы «Каралёў мост», пусцілі на бліжэйшую адлегласць адступіўшых паліцэйскіх і немцаў, з двух кулямётаў і дзесяткаў аўтаматаў адкрылі агонь. Шматлікія немцы і паліцэйскія знайшлі сабе магілу не даехаўшы да Беластока.

Успамінаецца і такі выпадак. Група партызан на чале з камандзірам брыгады Вайцяхоўскім прайшла на захад ад Беластока і размясцілася ля вёскі Рыбнікі. У гэтым лесе наша група спаткалася з польскім атрадам, камандванне якога запрапанавала перайсці ў Шэлянгоўскія лясы. Рушылі ноччу, але ноч была кароткая і мы рашылі затрымацца ў хмызняку на днёўку. Вайцяхоўскі і яго ад'ютант Шчэрбакоў пайшлі да рэчкі памыцца, там іх прыкмеціў солтыс і паведаміў гарнізон. Чалавек 40 немцаў і паліцэйскіх вырашылі зрабіць засаду з боку лесу. Нас разам з палякамі было чалавек 70. Узброены былі ў 4 кулямёты, 15 аўтаматаў і астатнія вінтоўкі. Калі немцы адкрылі агонь, мы пайшлі ў наступленне і разагналі немцаў. Немцы пакінулі на полі бою 4 чалавек, апошнія ўцяклі. Нам надалей заставацца на старым месцы нельга было. Мы пастанавілі ўдзень ісці дарогаю праз тры вёскі. На ўзлессі Высоцкі, Табуноў, Мішын, адзін паляк праваднік і югаслаў выявілі немцаў і адкрылі агонь. Камандзір брыгады Вайцяхоўскі з астатнімі партызанамі прынялі баявы парадак і з крыкам «ура» кінуліся ў наступленне. Немцы адступілі, пакінуўшы чэшскі кулямёт, аўтамат і адну вінтоўку. У гэтым баю быў паранены Табуноў. На наступны дзень дайшлі да Шэлянгоўскіх лясоў, дзе сустрэлі другі польскі атрад. Мы размясціліся на адпачынак побач гэтага атрада, непадалёку ад рэчкі Бобра. Ва ўсіх вёсках былі немцы.

Пагодлівага ліпеньскага дня зрабілі засаду на шашы. У гэты час па шашы рухаўся нейкі нямецкі і паліцэйскі абоз. Мы непрыкметна падыйшлі да шашы і адкрылі агонь, нас падтрымалі польскія партызаны. Прозвішчаў польскіх камандзіраў я, на жаль, не ведаю, паколькі яны адзін аднаго называлі па мянушках: «Сокал», «Лех», «Вільк», «Дамнікоўскі», сувязь трымалі з Лонданам.

Немцы і паліцэйскія кінуліся ўцякаць. Мы ўзялі вінтоўкі, кансервы, шэсць кароў, чацвёра коней і пайшлі ў лес. У гэтым баі быў забіты старшы лейтэнант з армейскай разведкі.

У памяці захаваны і апошні бой ва ўрочышчы «Перацёсы» пад Беластокам. 20 ліпеня разведка данесла, што на лагер партызанскага атрада імя Кастуся Каліноўскага ідуць немцы. Пасля кароткай нарады робім засаду. На паляну вышла група чалавек 40—50 нямецкіх салдат і афіцэраў. Камандзір атрада Карпюк выскаквае і на нямецкай мове крычыць: «здавайцеся ў палон, вы акружаны!» Частка салдат зламжыла зброю, а частка пачала ўцякаць у лес. Партызаны пачалі страляць. 23 гітлераўцаў былі ўзяты ў палон.

Даўно пазарасталі партызанскія сцежкі. Адгрымелі баі. На месцах, дзе змагаліся і паміралі за слушную справу рускія, беларусы, палякі і іншыя, сакавіта каласуецца зараз збожжа, растуць гарады і сёлы.

Я. БАРКУНОЎ

Былы намеснік камісара партызанскай брыгады

НАША ШКОЛА Ў ДУБІЧАХ

Школа ў Дубічах Царкоўных мае сваю старую гісторыю. Будынак стары, пастаўлены больш ста год таму назад. Старэйшыя людзі з вёскі не памятаюць, у якім годзе быў будаваны. Трэба ведаць і гэта, што школа вялікая, нехта добра тады паклапаціўся.

За цара існавала тут так званае «Двухклассное народное училище», дзе вучыліся нашы бацькі і дзяды. За санацыі — чатырохкласная школа. З-за парты дубіцкай школы выйшлі нашы слаўныя землякі — Трафім Панфілюк, Шыман Шыманюк і іншыя вядомыя цяпер дзеячы Гайнаўшчыны. Аднак не кожны мог вучыцца тады і закончыць чатыры класы. Цяжкія былі ўмовы да вучэння.

Пры нямецкай акупацыі навукі амаль не было, не да навукі было тады. Калі вёска згарэла, многія жыхары пасяліліся проста ў школе і нейкі час там жылі.

Пасля вызвалення школа ажыла, пэявіліся зноў настаўнікі. Школа стала сямікласнай, хаця і цеснавата. Неабходна было рабіць рамонт школы. Так і сталася. Па ініцыятыве партыйнай арганізацыі ў вёсцы, рамонт пачаўся ў ліпені 1956 года і закончаны быў у кастрычніку. Дзе былі цесныя пакойчыкі, зроблена два прасторныя класы і канцылярыю. Зроблена новыя печы, тынкоўку. І школа складаецца цяпер з чатырох прасторных залаў (класаў), калідора і канцылярыі. Калі прыйшоў новы кіраўнік школы Георгі Койла з Дубіч, перш за ўсё звярнуў увагу на наваколле школы. Вясною 1960 года школьны плац быў агароджаны драцяной сеткай, пасля з пустакоў пастаўлена будынак на шопку. У школе два разы арганізаваліся курсы для дарослых, дзе сямікласныя веды атрымала больш дваццаці асоб. А цяпер ад 1961 года існуе школа сельскагаспадарчай падрыхтоўкі, якую ўзначальвае інструктар з Гайнаўкі Аляксей Семянюк. Вялікія клопаты мае кіраўнік Г. Койла, ён многа сіл уклаў у развіццё нашай школы. А якія яшчэ мае планы? Аб гэтым варта напісаць асобна.

Мікалай Панфілюк
Дубічы Царкоўныя

Ловіч і яго аколіцы слаўныя ва ўсёй краіне народнымі вырабамі, народнай культурай. І таму маючы аказію наведаць Ловіч, не мог я не пацікавіцца гэтым фактам.

У Ловічы багаты рэгіянальны музей, які месціцца ў прыгожым старадаўнім будынку. Частка музея прысвечана Юзэфаві Хэлмоньскаму, вядомаму польскаму мастаку, які тут нарадзіўся (знаходзяцца тут, між іншым, славутыя «Буслы»).

Другая частка музея прысвечана народнай творчасці аколіц Ловіча. У некалькіх залах размешчана вялікая колькасць разнастайных экспанатаў. Асабліва багата прадстаўлены рознакаляровыя, разнаўзорыстыя «выцінанкі» з паперы. У музеі размешчана, між іншым, арыгінальная ловіцкая хата, упрыгожаная агромнай колькасцю выцінанак і «павукоў».

ЯК ЖЫВУЦЬ БАГАТЫЯ

Захацелася мне ўбачыць такую хату ў сапраўднасці, з яе жыхарамі, у аўтэнтычнай ловіцкай вёсцы. З гэтай мэтай выбраўся я ў вёску Бохань, адлеглую ў 5 кіламетрах ад Ловіча.

— Пакажыце мне сапраўдчую ловіцкую хату, — папрасіў я, знайшоўшыся ў боханьскага солтыса.

Солтыс усміхнуўся, увёў мяне ў сваю хату і паказаў пакоі. А потым завёў да суседа, Яна Рыбуса.

У суседа дом большы, чым у солтыса, гаспадыня абвяла мяне па ўсіх пакоях, паясняючы: гэта мой пакой, гэта пакой мужа, гэта швагра і швагеркі, гэта дзядулі, гэта дзяцей. У кожным пакоі дарагая мэбля, радыёпрыёмнікі, у адным пакоі тэлевізар. Потым гаспадыня паказала мне краны з халоднай і гарачай вадой, потым завяла ў купальны пакой. Пасля працы можна тут заўсёды адсвежыць цела цёплым душам.

Калі мы выходзілі з хаты грамадзяніна Рыбуса, падышоў да нас гаспадар, які заняты быў вывозкай у поле гною.

— О, паглядзіце, — сказаў солтыс. — чаго яму больш трэба? — солтыс паказаў рукою на панадворак Яна Рыбуса, на якім у чатырохвугольніку размешчаны былі салідныя гаспадарскія будынкі і панаваў парадак. У адной клуні стаяла новая аўтамашына маркі «Сырэнка».

— Мае сваю аўтамашыну, — гаварыў солтыс.

— Дзве, — сказаў Ян Рыбус, — маю дзве машыны.

— Дзве? — здзівіўся я.

— Ну, як жа інакш: адну на штодзень, другую на свята, — усміхнуўся размоўца.

— Ён жартаваў, — сказаў мне потым солтыс. — Другая аўтамашына швагра, які разам жыве. Зараз яго няма дома, паехаў на нейкія экзамены ў Торунь (вывучае медыцыну).

— А народных, як вы называеце, рэчаў, — гаварыў далей солтыс, — у нас няма. Загінулі даўно. Цяпер усё па-новаму.

Тое, што ўсё тут па-новаму, бачыў я на ўласныя вочы. Не сустрэў я нічога, што хаця б крыху нагадвала хату, якую бачыў у ловіцкім музеі. Сцены прыбраныя скромна, але з густам, часта размаляваныя ў сучасным стылі.

Не шкадую, аднак, што не ўбачыў тут музейнай прыгажосці. Убачыў нешта цікавейшае: як жывуць у нашай краіне багатыя сяляне. Багатыя не зямлёй, але вынікамі свае працы. Гаспадаркі ў Бохані ў сярэднім велічынёю не многа большыя ад гаспадарак у вёсках Беласточчыны (каля 8 га). Вынікі, аднак, гаспадарання тут значна лепшыя. Наведаў я яшчэ многа хат, гутарыў з гаспадарамі, і ўсюды адчуваецца дастатак. Большасць гаспадароў мае электрычныя сціральныя машыны, амаль усе маюць матацыклы, 7 гаспадароў мае ўласныя аўтамашыны, 7 — уласныя трактары (усіх гаспарадак 82), не гаворачы ўжо аб іншых сельскагаспадарчых прыладах. Усе палявыя работы ў Бохані механізаваны. У час маёй паездкі ў гэтую вёску мог, напрыклад, назіраць за працай механічных бульбакапалак.

— Скажыце, калі ласка, як трэба гаспадарыць, каб мець такія вынікі? — пытаю я солтыса.

Солтыс задумоўваецца, а потым кажа:

— Рацэпта даць вам не магу. Ды такога рацэпта і не можа быць. Нават найлепшым нашым гаспадарам не заўсёды ўсё ўдаецца. Вы ж ведаеце аб тым, што бываюць гады ўраджайныя і неўраджайныя. Раз, як кажуць, чалавеку пашанцуе, а другі раз не пашанцуе.

— Здаецца, што ў вас больш «шанцуе» чымсьці «не шанцуе».

— Бывае па-рознаму. На маю думку найбольш даходу прыносіць у нас насенная гаспадарка. І ўсе гаспадары ў нашай вёсцы займаюцца насенніцтвам. Каб пазбегнуць капрызаў лёсу (надвор'я), кожны ў нас вырошчвае па некалькі культур (насенная морква, памідоры, буракі, агурцы, цыбуля і г.д.) Найчасцей гэтак бывае, што калі адно не ўродзіць, то ўродзіць другое, а разам заўсёды ў гаспадарцы даход. А затым, трэба адчуць, што ў даным годзе найлепш аплочваецца вырошчваць.

Адным словам — трэба ўмець гаспадарыць. Жыхары Бохаля даўно закінулі існуючую яшчэ ў нас думку, што каб быць гаспадаром, не трэба ніякай школы, хопіць ведаць тое, што ведаў дзед і прадзед. Моладзь, якая мае застацца ў Боханю на гаспадарцы, найчасцей ідзе вучыцца ў сельскагаспадарчую школу. Каля 30 гаспадароў і гаспадынь (не лічачы моладзі) мае тут скончаную сельскагаспадарчую школу, дзве асобы гаспадарань з вышэйшай адукацыяй.

А на боханьскай пошце даведаўся, што падпісваецца тут 23 экземпляры «Агратэхніка», 41 экземпляр часопіса «Owoce — warzywa — kwiaty», 10 экземпляраў «Gospodarstwa wiejskiego» і мноства іншых часопісаў.

Словам: гаспадары — спецыялісты.

УЛАДЗІМІР ПАЎЛЮЧУК

Дом Яна Рыбуса.

Усе жыхары Бохаля гадуюць адну толькі пароду кароў: чорна-белую.

УВАГА, НАСТАЎНІКІ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

„Мой родны кут" — школьным дапаможнікам

Як нас паінфармавала беластоцкая кураторыя, Міністэрства асветы дазволіла карыстацца ў школах як дапаможнікам для класаў V—VII кніжкай выдадзенай у мінулым годзе ГП БГКТ п.з. «Мой родны кут». Варта падкрэсліць, што гэта мае тым большае значэнне, што для класаў V і VII адчуваецца вялікі недахоп чытанак «Беларускае слова».

«Мой родны кут» у неабмежаванай колькасці можна купіць у ГП БГКТ, а таксама ў кожным павятовым аддзеле нашага таварыства. Цана кніжкі 6 зл.

Адначасова паведамляем, што ў кнігарні ёсць у продажы «Беларуская мова» (граматыка) для III кл. і «Буквар», выдадзены ў Мінску, якім можна карыстацца пакуль выйдзе буквар у Польшчы.

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА БЕЗ ТАЯМНІЦ

СЕНА ДЛЯ СВІННЕЙ?

Некаторыя сяляне падумаюць, што ў загалоўку памылка. Вядома, што сена — для кароў, коней, авечак. Але свінней? Не. Гэта немагчыма. Аднак — магчыма. Больш таго: гэта неабходны корм, асабліва для свінаматак. А ў нашым ваяводстве цяжка знайсці селяніна, які б рыхтаваў на зіму сена з матылькавых (найлепш люцэрна) для свінней.

Што дае сена свінням? Ці толькі бялок, якога шмат у матыльковых, ці мінеральныя солі і вітаміны, а можа іншыя рэчывы? Справа ў вялікай колькасці вапны, асабліва ў сухой люцэрне. А іменна вапна з'яўляецца асноўным элементам будовы касцяка жывёлы.

Вось некаторыя дадзеныя. Парася, якое важыць 1,2 кг, мае ў арганізме 14 грам вапны. Лёгка вылічыць, што адзін апарос (10—12 парасят) мае ў суме 140—170 грам вапны. Гэты лік трэба павялічыць падвойна, бо вапна засвойваецца толькі ў 50%. Значыць, свінаматка павінна мець на гэта каля 340 грамаў вапны.

А калі няма такой колькасці вапны ў кармах? Тады свінаматка аддае яе з уласнага арганізма. Гэта адвапняе яе арганізм, што моцна аслабляе свінню і спрыяе розным захворванням.

Ведаеце, напэўна, факт, што найбольш малочныя каровы найхутчэй захворваюць на сухоты. Гэта выявілася асабліва ў час масавых праверак жывёлы ў нашым ваяводстве. Сяляне нават гаварылі тады, што ў іх хочуць забраць найлепшых кароў — чаму ж тая найлепшая хварэе, а найгоршая не? Нават не задумваліся над тым, каму б хацелася забіраць найлепшых кароў і рэзаць іх. Сяляне не звярталі ўвагі на тое, што добрую карову слаба кармілі, а яна на прадукцыю малака брала неабходныя рэчывы са свайго арганізма. Гэта аслабляе арганізм каровы і яна лёгка заражаецца.

Так і свінаматка. Каб поўнасцю забяспечыць патрэбы свінаматкі ў час цяжарнасці, асабліва ў другой палавіне яе, трэба даць свінаматцы 12 кг ячменю. Але гэта немагчыма, бо яна можа з'есці толькі 3—4 кг збожжавых кармоў.

Найлепш вырашыць гэтую праблему можна пры дапамозе сена з матылькавых. Даем яго 0,3—0,5 кг у дзень. Калі свінаматка мае вялікія апаросы (шмат парасят) дык норму сена можна павялічыць нават да 1 кг. Тое, што будзе не выкарыстана ў час цяжарнасці, прыдасца ў час кармлення.

Сяляне часта пішуць, што моцна лушчыцца скура свінаматкі, ёй цяжка рухацца, лёгка можа зламаць нагу, мае слабы апетыт, цяжкі апарос, часта родзяцца нежывыя парасяты. Гэта тыповыя рысы дрэннага кармлення, галоўным чынам недахопу вапны ў кармах. Трэба як найхутчэй даць свінаматкам сена з матыльковых.

Ёсць і яшчэ адзін бок справы. Вапенна-фосфарнай гаспадаркай у арганізме кіруе вітамін Д. Ён ёсць у кармах, а таксама можа вытварацца ў арганізме пад уплывам сонечных праменняў. Таму так моцна намаўляем на выпас свіней, а асабліва свінаматак.

Інж. М СУХАЖЭБРСКІ

„РУХ" БЕЗ РУХУ

У вёсцы Плёскі (Бельскі пав.) ёсць прыгожы клуб «Руху», у якім працуе Ліда Смалоўская. Але якая там можа быць у Ліды ахвота працаваць за пару злотых у месяц, што натаргуе з продажу розных дробязей. Слабы рух на такі тавар у вёсцы.

Пастаянная заплата для Л. Смалоўскай не ўрэгуляваная і невядома калі ды хто ўрэгулюе яе. У гэтай справе пісалі, прасілі, тлумачылі, што толькі непатрэбна будзе стаяць прыгожая, мяккая мэбля, бо Ліда не захоча цэлымі днямі тырчэць у гэтакім клубе задарма.

Аднак Плёскі не маюць шчасця да ладжання спраў. Вось, хаця бы справа асвятлення вуліцы электрычнымі лямпачкамі на слупах. Няма лямпачак, не даюць на іх грошай, як ні стараўся солтыс у храбалоўскай ГРН.

— Няма, адчапіцеся, не дурыце галавы...

А можа сапраўды давайце не чапляцца тых «завернутых галоў» і самім фунднуць сабе лямпачкі, сваёй вёсцы. Рэч недарагая, але відная... Толькі патрэбна прыказаць на ўсякі выпадак сваім сыночкам, каб не цэліліся ў лямпачкі з вярбовых рагатак...

Што зрабіць з Лідзінай «пэнсіяй»? Тут справа не толькі ў тым, каб мела яна заробак, але каб гэтым самым мець чалавека, які на штодзень цікавіўся б справамі плёскаўскай культуры ў адрамантаванай цяпер святліцы перароблёнай на клуб. Аб тым павінны падумаць і варушыць сваім спрытам мясцовыя арганізацыі. Іх многа ў Плёсках.

(ся)

ШТО ЧУВАЦЬ У ЛЯНЕВЕ?

Трэба сказаць, што вёска Лянева на Гайнаўшчыне не прачнулася са сну заглохлай мясціны. У першую чаргу трэба тут успамянуць пра грамадскія чыны, якія разварушылі актыўнасць мясцовых людзей. Абсаджана дрэўцамі адзін кіламетр дарогі ў кірунку вёскі Ляды, упарадкавана пляц навокал новай прыгожай крамы, у будове якой таксама шмат уклалі сваёй працы ляneўскія людзі.

Значную актыўнасць праяўляе гурток ЗМВ пад кіраўніцтвам Сяргея Назарука. Маладым дзяўчатам і хлопцам не адмаўляюць сваёй фаховай падмогі і настаўнікі, а ў асаблівасці кіраўнік школы Надзея Антыпюк. Набіраецца энергіі ўтвораны маладзёжны мастацкі гурток, які ставіў ужо некалькі скетчаў, між іншым, папулярную ў нашых вёсках п'есу «Пярэстая красуля». У рэпертуары гуртка шмат песень: рускіх, беларускіх, польскіх.

Чарговым пунктам дзейнасці ляneўскай моладзі ёсць пабудова цэментавай танц-пляцоўкі (драўляныя, відаць, выходзяць з моды!) Звезена камень — жвір ды пясок, так сказаць, на месцы, патрэбны толькі цэмент. У гэтай справе паабяцаў сваю дапамогу **старшыня** чыжоўскай ГРН. Запэўніў ён, што цэмент будзе. Але прайшло ўжо многа часу, а цэменту як не было, так і няма. Няйначай, старшыня забыўся пра сваю абяцанку, а ляneўская моладзь хіба не мае адвагі прыпомніць яму таго...

Нядаўна ў Ляневе пабудавана малачарню, рэч добрая і патрэбная не толькі гандлю, але і гаспадарам. Лянева мае таксама ўласны ПКС, які курсуе ў напрамку Гайнаўкі. Гэта штука яшчэ лепшая, выгода, якой не было як Лянева Ляневам. Апошнім часам аўтобус часова не ездзіць з увагі на рамонт вуліцы ў Вялікіх Чыжах, праз якія гэты аўтобус праязджаў. Рамонт напэўна калісьці закончыцца і ПКС-авая выгода ізноў вернецца ў Лянева.

Вось такія ляneўскія навіны.

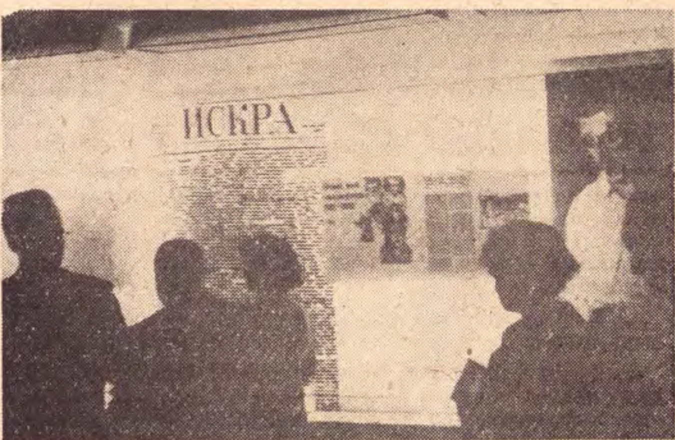
(СЯ)

Плюціцкія машыны

Сельскагаспадарчы гурток у Плюцічах (Бельскі пав.) мае шмат машын: трактар, малацільны агрэгат, прычэпу, плугі, снапавязалку, якую тут называюць «самавязам». Зацікаўленне мясцовых гаспадароў тэхнікай вялікае. У вёсцы ёсць каля **восемдзесят** сеялак і касілак.

Дарога з Плюціч да Страблі высаджана прыгожымі дрэўцамі, у чым не малая заслуга мясцовай моладзі. Калі вырастуць дрэвы — будзе прыгожы гасцінец. (ся)

КАБ АЖЫЛІ ВА ЎЯЎЛЕННІ

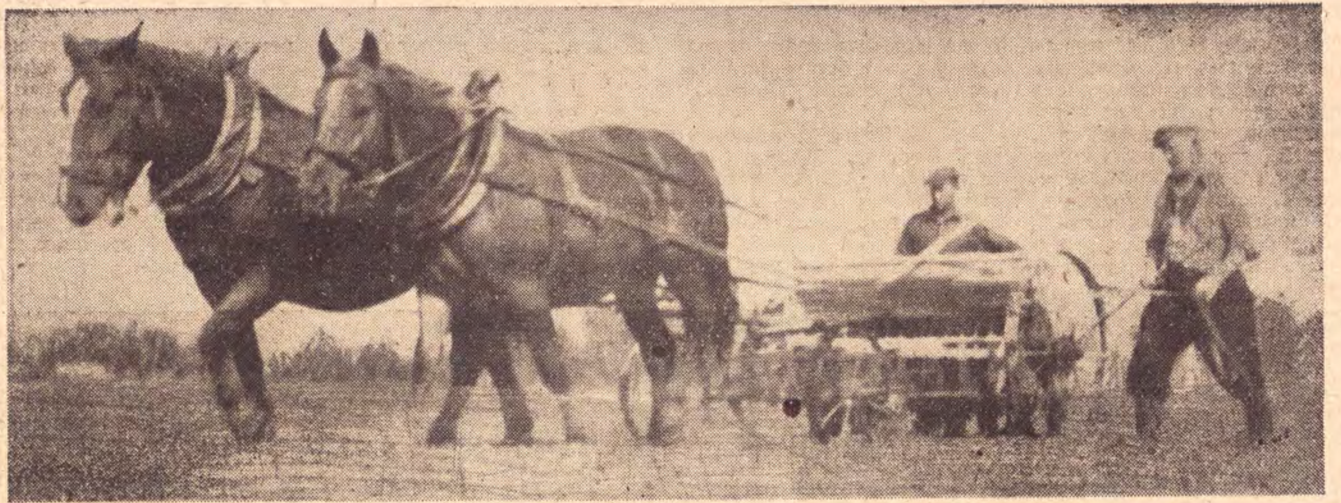

На здымку: фрагмент выстаўкі.
фота — В. Гжэгорчык

Даўнейшыя дзеі рэвалюцыйнага руху на Беласточчыне ведаем напэўна не надта. У школе, праўда, вывучалі II Пралетарыят, СДКПіЛь, але памяць мае свае мінусы таксама. Трэба прыпомніць. Гэтаму і служыць другая, уласціва, першая частка сталай выстаўкі Музея рэвалюцыйнага руху п.з. «Дзеі беластоцкага рэвалюцыйнага руху» г.г. 1870—1914. Гэта на Беласточчыне гады развіцця прамысловасці, а з ёй і рабочага класа. Як ведаем, дзейнасць польскага рабочага класа тых гадоў была цесна звязана з барацьбой за нацыянальнае вызваленне Польшчы.

У 1893 годзе паўстае беластоцкая арганізацыя СДКПіЛь. Гады 1905 — 1907 адзначаюцца на Беласточчыне агульнымі дэманстрацыямі і забастоўкамі.

Выстаўка адкрыта кожны дзень. (вл)

Сеюць браты Астроўскія — Пятро і Міхась.

ГУРТОК І ГУРТОЧКІ

Мікалай Паўлючук, старшыня храбалоўскай ГРН, прыціх. Пячнік, яшчэ бязвусы хлапец, які ладзіў печ на зіму ў старшынскім кабінеце — паглядзеў на старшыню і выпаліў:

— Чаму Дэніскі дасталі, добра паперлі і маюць...

Размова ішла аб тым, як здабыць лугавы плуг, каб загаспадараваць сенакоснае ўрочышча Гаціска. Сто гектараў, не жарты вам!

— Я сам маю так каля гектара сенакосу, але нат' фуры сена не збяру, — гаворыць са смуткам Паўлючук. — Толькі тое, што налазішся, награбешся той дзікай травы.

Тры гады абяцаюць загаспадараваць. Аднойчы з'явіўся ў Храбалах адзін цваны з павета і аб'явіў, што ён зрабіў спіс для загаспадаравання Гаціска мінеральнымі ўгнаеннямі. Падсеўся да старшыні Паўлючука і кажа:

— Падпішы...

— Не падпішу!

— Ну, падпішыце...

Паўлючук не вытрымаў:

— Хочаце збыць справу з Гаціскам і кропка... Самі ведаеце, як цяжка цяпер дабіцца мінеральных угнаенняў. Зрэшты, яны не выратуюць ні ў чым, Гаціску патрэбна талковае загаспадараванне — трэба араць, абсеяць адпаведнай травою і тады сыпаць туды ўгнаенне.

Дыскусія з павятовым госцем зацягнулася. Паўлючук зразумеў адно: няма чаго аглядацца на каго.

Як здабылі лугавы плуг Дэніскі? Вось пытанне! На гэтае пытанне хацеў адказаць пячнік, але чамусьці заікнуўся і змоўк...

Вёска Гацькі мае слабую карысць з Гаціска. Як бы ляпей маецца справа з сенакосамі за ракою Белаю, ва ўрочышчы Грахоўшчына, непадалёку Вялікіх Грынявіч — два кіламетры ад Гацькоў. Але, каб гацькоўцам дабрацца да Грахоўшчыны, трэба накласці каля **дзесяці кіламетраў** лішняй дарогі — праз Праневічы, Катлы. Цярплівасць Гацькоў канчаецца, і, як сцвярджае Паўлючук, яны гатовы скласціся дзесяць тысяч злотых чыстымі грашыма, каб толькі можна было праехаць на Грахоўшчыну проста каля Грынявіч, цераз Белую (без вярстовага кругу на Катлы). Аднак цераз Белую магчыма адно прайсці па меліярацыйнай кладцы. — Здаравенная кладка меліярацыйнай «слюзы» за вузкая для праезду.

Кароткае, (бесталковае) дзікае сена. А тут яшчэ не даедзеш па-людску да Грахоўшчыны.

Ды наогул, гэта вёска мае нямала вузлоў. Напрыклад, гісторыя Паўлючуковых функцый. Выбралі яго прэзэсам сельскагаспадарчага гуртка, потым авансаваў ён на старшыню храбалоўскай грамадскай рады, аднак намесніка на сваё месца ў гуртку не знайшоў. Неяк зімою ўгаварылі Міхася Нічыпарука, каб стаў прэзэсам:

— Магу быць, калі так вельмі хочаце, — гаварыў Міхась, — але ты, Паўлючук, ляпей разбіраешся ва ўсіх тых справах, вядзі ты «кулко»...

— Вось табе, бабка, хвартушок.

Жонка солтыса тлумачыць: — У нас так павялося, што калі прымеш адну функцыю, то зараз табе дачэпяць яшчэ з дзесяць.

Солтыс, Грыша Радзіванюк, здаецца, мае пакуль што чатыры функцыі. Гэта з ім канчаў я размову аб гуртковых справах і справачках. Тут, у яго хаце, спакойна і ціха — не тое, што ў Паўлючуковым кабінеце, дзе штораз хтосьці чагосьці дабіваецца.

— Хоць у трубу лезь з машынамі, няма куды паставіць іх, трымаем каля крамы пад голым небам...

Беластоцкая мясная **цэнтраля закруціла цягаціну.** Будынкі былой прадукцыйнай спулдзельні пераняла ў свае рукі, будзе ладзіць у іх адкорм свіней. Са спулдзельнай аборы прагналі машыны пад краму (хтосьці можа падумаць, што на гандаль). Цэнтраля літасцівая, яна гатова назад упусціць іх у абору... **за 12 тысяч злотых у год пастаяннай аплаты.** У сельскагаспадарчым гуртку зашумелі:

— То ж гэта амаль палавіна нашага ўсяго даходу!

Цэнтраля не змякла, прыслала беластоцкага адваката. Усё ж нельга сказаць, што вайна паміж гуртком і цэнтраляю вострая. Гацькі не такія, як другія вёскі — не прападаюць за гурткоўскай тэхнікай, бо сваёй, уласнай (гаспадарскай) маюць на дзіва многа. Я здзівіўся, а Міхась Нічыпарук не, не здзівіўся. Ён расказаў мне:

— Калісьці, як я быў брыгадзірам у спулдзельні, спрактыкаваліся мы, што сеялка добрая штука. Пасеялі мы 10 гектараў сеялкаю і 2 гектары рукою, з хвартуха. Збожжа пасеянае сеялкаю ўдалося шмат лепей — хораша ўзышло і ўраджай быў буйнейшы, а рукою пасеяць, то вядома: усяго зерня не забарануеш, ляжыць яно плытка, засыхае, вароны ды ўсякае птаства выдзюбвае...

Па дзух-трох гаспадароў складаліся грашыма і куплялі сабе сеялкі, касілкі, а нават малацілкі... Пачалі супражыць. Усяго пяцёх не мае ніякай машыны і яны найбольш карыстаюць з сельскагаспадарчага гуртка. Выходзіць, што гацькоўская гаспадарка складаецца з мноства малюткіх як бы сельскагаспадарчых гуртkоў - гурточкаў (суседскіх суполак).

Словам, **ёсць гурток і гурточкі.**

Гурток лічыцца і ўсімі прызнаецца. Як-ніяк, атрымаў ён на сваё конта звыш 200 тыс, зл. ад былой прадукцыйнай спулдзельні. Фундатары гэтых грошай думалі аб будове цяпліцы. Пасля аказалася, што кошт цяпліцы не меншы 500 тыс. зл. Урэшце, у гуртку смялей забралі голас наконт фундаваных грошай:

— Хрэн садзіць будзем ці як? Пашто нам цяпліца?... Вунь школаваліцца-сыплецца, сто год мае...

— Збудуем школу!

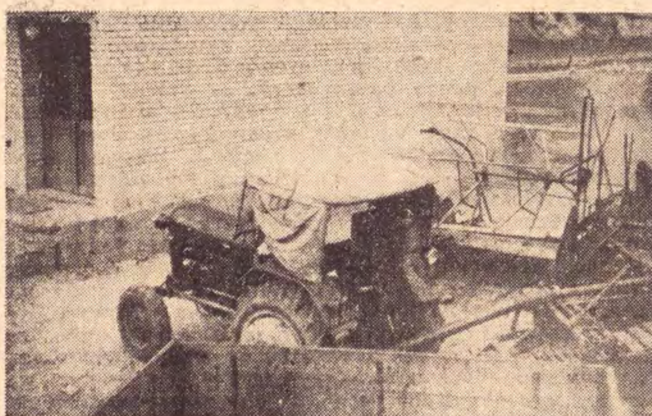
Ага, лёгка сказаць — збудуем. Школа не тое, што цяпліца, нават за паўмільёна зробіш фіцды-ніц. Гацькі змянілі тактыку, ужо не пастанаўляюць, але просяць:

— Памажыце збудаваць школу.

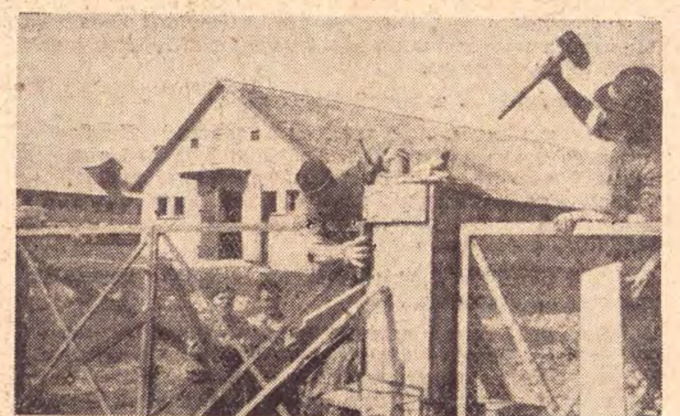
І ўсюды паказваюць свае дзвесце тысяч, а паціху думаюць: — Ясна, дзе коратка, там рвецца...

От, які вузялок давodзіцца раскусіць. Яшчэ адзін вузялок.

САКРАТ ЯНОВІЧ
Фота аўтара

Гацькоўская крама тэхнікай не гандлюе — гэта машыны мясцовага сельскагаспадарчага гуртка.

Крацістая брама гатовая, сохне на сонцы бетонны ашаляваны слуп. Тут, у тых будынках, цэнтраля будзе трымаць чароды пузатых кормнікаў.

БЯССТРАШНЫ

Мы многа гадоў нічога не ведалі пра гэтага чалавека. Ён нарадзіўся непадалёку ад Баку, у сям'і нямецкага інжынера, які ажаніўся з дачкой рускага чыгуначніка. Дзед Зорге быў вядомым рэвалюцыянерам, саратнікам Карла Маркса і Фрыдрыха Энгельса. Неўзабаве сям'я пераехала ў

Рыхард Зорге (у крузе) на вяселлі Мейснера. Здымак зроблены ў садзе германскага пасольства ў Токіо.

Берлін, дзе Рыхард атрымаў адукацыю. Яшчэ з юнацкіх гадоў ён вызначаўся рэдкай таварыскасцю, сумленнасцю і высакароднасцю, да яго заўсёды цягнуліся людзі. Сярод блізкіх людзей яго звалі «Іке», ён лёгка знаходзіў сяброў, і ўсе былі рады бачыць яго, — пісалі пазней аб тых гадах жыцця Зорге ў заходнім друку.

Прайшоўшы школу першай сусветнай вайны, Зорге з велізарным энтузіязмам успрыняў вестку аб Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, якая адбылася на яго радзіме. У 1919 годзе ён уступае ў Камуністычную партыю Германіі і з таго часу поўнасцю прысвячае сябе служэнню высакароднай справе камунізма. У 1925 годзе, калі прадставілася магчымасць, Рыхард Зорге вяртаецца на Радзіму, у Савецкі Саюз, дзе ўступае ў рады ВКП(б).

Самай гераічнай і значнай старонкай яго жыцця з'явіліся гады работы ў савецкай разведцы, якой прысвяціў сябе з 1929 года.

Спачатку Рыхард Зорге накіроўваецца ў Шанхай, а потым — у Токіо ў якасці карэспандэнта газеты «Франкфуртэр цайтунг» і дзвюх іншых буржуазных газет. Валодаючы вялікім асабістым абаяннем і глыбокімі ведамі краіны, Зорге хутка заваёўвае вялікі аўтарытэт у германскай калоніі ў Японіі. Ён збліжаецца з падпалкоўнікам Отам, які не без садзейнічання ўплывовага журналіста стаў затым германскім ваенным аташэ, а пазней — паслом гітлераўскай Германіі ў Японіі. У выніку гэтай тонкай аперацыі Зорге становіцца прэс-аташэ пасольства. Ён умела іграў ролю «перакананага нацыста» і нават быў прызначаны «фюрэрам» нямецкай калоніі.

Работа Зорге ў якасці карэспандэнта буржуазных газет была толькі легальным прыкрыццём разведвальнай дзейнасці. Але, будучы чалавекам незвычайных здольнасцей і энергіі, ён паказаў і на гэтай ніве ўзоры літаратуры і журналісцкага таленту, глыбокага вывучэння праблем, а таксама асабістай храбрасці. Яго франтавыя рэпартажы аб японa-кітайскай вайне чыталіся ў Германіі з вялікай цікавасцю. І ніхто ў імперыі Гітлера не

— Рыхард Зорге (Адзін з апошніх здымкаў).

мог меркаваць, што паездка бліскучага карэспандэнта на фронт была выклікана неабходнасцю аднавіць перарваную сувязь з Масквой праз Ганконг, што ў Манчжурыю ён прыбыў, каб асабіста ўдакладніць, ці пагражаюць японскія арміі напасці з тыла на Савецкі Саюз.

Данясенні Зорге мелі для Савецкай краіны велізарнае значэнне. Сярод іх можна назваць загадзя перададзеныя паведамленні аб пачатку японa-кітайскай вайны, аб нападзенні Германіі на Польшчу. Зорге за два месяцы паведаміў аб нападзенні гітлераўскіх войск на Савецкі Саюз, пазней даў звесткі аб колькасці сканцэнтраваных для вайны дывізій рэйха, аб тактыцы, якую яны мелі намер выкарыстаць, высветліў дакладную дату пачатку вайны. Аднак Сталін аднёс гэтыя даныя ў разрад «дэзінфармуючых» і не надаў ім значэння, што дорага каштавала краіне і народу. Рыхард Зорге здолеў таксама ўстанавіць, што пагроза Японіі адкрыць у 1941 годзе «другі фронт» супраць Савецкага Саюза на Далёкім Усходзе з'яўлялася блефам, што на самай справе японцы рыхтаваліся да вайны на Ціхім акіяне. Гэта дало магчымасць у самы крытычны момант перакінуць на захад сібірскія дывізіі і разграміць немцаў пад Масквой. Хоць адно толькі гэта данясенне Зорге мела большае значэнне, чым некалькі выйграных вялікіх баёў на фронце, Сталін працягваў адносіцца да Рыхарда Зорге з уласцівым яму недавер'ем, і герой-разведчык не быў у той час па заслугах адзначаны.

У заходняй літаратуры аб дзейнасці разведак часта ўспаміналася імя Зорге, якога лічаць адным з самых выдатных работнікаў разведкі ў яе гісторыі. Вось некаторыя з гэтых сведчанняў: «Прывабны, высокі, з добрай фігурай чалавек, Зорге ўсюды карыстаўся поспехам; нават тое, што ён крыху кульгаў, садзейнічала павышэнню цікавасці да яго...» «Ён выдаваў сябе за кансерватара і нацыста і быў дапушчаны да ўсіх сакрэтаў германскага пасольства. Ён набыў сяброў, якія стаялі блізка да ўрада ў Токіо. Яго справаздачы ў Маскву ў крытычны перыяд 1937—1941 гадоў мелі гістарычнае значэнне...»

«Зорге з'яўляецца прыкладам выдатнага падпольнага практыка і разведчыка, які дабіўся поспехаў...». «Савецкая разведка дабілася некалькіх выдатных поспехаў у сваёй рабоце супраць Германіі. Пранікненне ў германскае пасольства ў Японіі дало магчымасць атрымаць доступ да крыніц надзвычай важнай інфармацыі. У Токіо Рыхард Зорге аказаўся ў стане інфармаваць Маскву адносна германскай палітыкі, германа-японскіх адносін і асабліва аб ваенных планах Германіі».

Магіла Рыхарда Зорге на могільніку Тама ў Токіо.

Праз многа гадоў пасля гераічнай смерці Зорге ў друку з'явіліся паведамленні, якія грунтаваліся, відаць, на даных, атрыманых японскай контрразведкай. У іх гаварылася, што пад кіраўніцтвам Рыхарда Зорге працавала дзве групы агульнай колькасцю 35 чалавек. Усе яны, за выключэннем аднаго-двух, былі мясцовыя грамадзяне, у тым ліку — журналісты, навуковыя работнікі, дзялкі, маклёры, урадавыя чыноўнікі, член японскага парламента, урач. Усяго Зорге выкарыстаў каля 160 крыніц для атрымання інфармацыі, сярод якіх былі прэм'ер-міністр Японіі прынц Канаэ і адзін відны генерал.

Смеласць, разважлівасць, здольнасць пранікаць у самыя высокапастаўленыя і добра праінфармаваныя колы спалучалася ў Зорге з надзвычай умелай канспірацыяй і дакладнай арганізацыяй работы. Характэрна, што большасць удзельнікаў яго групы ўпершыню сустрэлася асабіста і пазнаёмілася адзін з адным толькі калі іх узяла разам японская сакрэтная паліцыя пасля арышту.

ТОКІО ПЕРАД АЛІМПІЯДАЙ

Токіо мае 10 мільёнаў жыхароў і з'яўляецца найбольшым горадам свету. У гэтым годзе сталіца Японіі перажыве Алімпіяду і найбольшую ў сваіх дзеях інвазію турыстаў з усяго свету. Прыедуць спартсмены з 90 краін, прыедзе 250 тысяч гледачоў.

Як прадстаўляецца падрыхтоўка да гульняў? Збудавана новыя стадыёны, басейны і алімпійскую вёску. Збудавана новыя вуліцы і сучасныя аўтастрады. Тысячы рабочых працуе дзень і ноч.

На здымку: фрагмент лёгкаатлетычнага стадыёна.

Юрый Дольд-Міхайлік
БАРОН ГОЛЬДРЫНГ ПАСЛЯ ВАЙНЫ

— Я бачу, вы мяне зразумелі, — гаварыў Думбрайт далей, вытрымаўшы маленькую паўзу, якая павінна была падкрэсліць значнасць толькі што сказанага. — Так, асноўнае цяпер, пасля вайны, — дыскрэдытацыя самой ідэі! Тут трэба цікавіцца ўсім: пачынаючы ад філасофскіх сістэм, пададзеных як навейшае дасягненне чалавечай думкі, і аж да антысавецкага анекдоту. Барацьба з прымяненнем зброі закончылася, пачынаем вайну псіхалагічную.

— З Расіяй? — запытаў Воранаў.

— З камунізмам, — з націскам адказаў Думбрайт. — З сусветным камунізмам. Бо пасля вайны ён вырас іменна ў сусветную сілу... Над Расіяй ззяе арэол выратавальніка чалавецтва ад фашызму. Гэты арэол мы павінны знішчыць, развеяць. Спадзяюся, няма патрэбы даводзіць, чаму іменна?

— Але роля Расіі ў вайне... — нясмела адазваўся Воранаў. — Гісторыя...

— Яе ўрокі тым і вызначаюцца, што чалавецтва іх хутка забывае, сказаў адзін з мысліцеляў. Не памятаю, хто, але сказана вельмі трапна. У чалавецтва, сапраўды, кароткая памяць. І нам гэта вельмі з рукі. Мы заплацім сотні тысяч долараў, і яны нам напішуць мемуары з гісторыі другой сусветнай вайны ў патрэбным для нас аспекце. Давядуць, што не на Усходзе, а

112

ў Афрыцы, Італіі, на Ціхім акіяне кавалася перамога, апафеозам якой стала адкрыццё другога фронту.

— А куды падзець той факт, што асноўныя сілы нямецкай арміі былі прыкаваны да Усходняга фронту? — запытаўся Фрэд.

— Мы павінны даказаць супрацьлеглае. Мемуары, ды яшчэ ваенных, заўсёды абмежаваны падзеямі на якімсьці асобным участку. Трэба выбраць такія падзеі і такіх аўтараў...

— Я мог бы параіць некалькі кандыдатур... — умяшаўся Нунке.

— Буду вельмі ўдзячны. Тое, што сказана, натуральна не з'яўляецца клопатам вашай школы. І, калі я ўспомніў пра гэта, то толькі для таго, каб вы зразумелі маштабы наступлення, якое мы рыхтуемся пачаць супраць рускіх. Ваша ж работа мае дачыненне непасрэдна да Савецкага Саюза. Расія ляжыць цяпер у руінах. На думку нашых эканамістаў патрэбна будзе пяцьдзесят гадоў, каб рускія адбудавалі населеныя пункты, прамысловасць, сельскую гаспадарку, увогуле, сваю эканоміку. Трэба, каб рускія затрацілі на аднаўленне ўдвая, утрая больш часу! — ударыў кулаком па стале Думбрайт. — Тут я ўшчыльную падыходжу да нашага з вамі задання: перашкодзіць рускім павінны мы. Не спосабамі дыверсій — гэта не эфектыўна; не спосабамі шкодніцтва — шкоднікаў хутка выкрываюць; не тэрарыстычнымі актамі супраць асобных дзеячоў — яны толькі згуртоўваюць народ вакол сваіх правадыроў. Сярод усіх народаў, што ўваходзяць у склад Савецкага Саюза, стомленых вайной і нястачамі, трэба абудзіць няверʼе ў магчымасць пабудовы камунізма не толькі ў бліжэйшы час, а і наогул. Якімі шляхамі? Іх многа! Арсенал гэтай нябачнай зброі невычэрпны. Тут усё залежыць ад нашай з вамі вынаходлівасці. Для прыкладу прывяду вам толькі некалькі напрамкаў дзейнасці. Рэвізія марксізма-ленінізма. Трэба ўзяць на ўзбраенне ўсе напрамкі навейшай філасофіі, прафільтраваць іх, адабраўшы на першы погляд самае нявіннае і, прыкрываючыся шчытом ма-

113

тэрыялістычнай дыялектыкі, якая сцвярджае, што ўсё знаходзіцца ў руху, усё мяняецца, у залежнасці ад асяроддзя і абставін, намагацца працягнуць варожыя марксізму ідэі. Магутнай зброяй можа стаць і дэзынфармацыя.

— Наўрад ці такая работа будзе пад сілу для радавога агента, — з сумненнем паківаў галавой Шлітсен.

— Гэтую работу мы даручым адборным кадрам. Людзям навукі, знаўцам сваёй справы. Не абавязкова, каб яны засяроджваліся ў якіхсьці цэнтры, трэба, каб кожны працаваў у сваёй галіне, але мы павінны ўсіх тых людзей мець на ўвазе, каб у выпадку неабходнасці можна было выкарыстаць іх эрудыцыю. У сябе на радзіме мы ўжо тое сёе зрабілі ў гэтым напрамку. Трэба, каб і вы тут ведалі, на каго і ў чым можаце спадзявацца.

— Прыдзецца ўзнавіць некаторыя сувязі сярод мадрыдскага грамадства, — задумліва прамовіў Нунке.

— Абавязкова! Для гэтага вы маеце спецыяльнае ўказанне...

Фрэд адчуў, як у яго пачынае стукаць у скронях. Яму здалося, што ён захлынаецца ў нейкім ліпкім смярдзючым патоку.

— Вы ведаеце, — працягваў Думбрайт, — што надзея кожнай нацыі — яе моладзь. Мы павінны зрабіць так, каб бальшавікоў гэтая надзея ашукала. Гэта найбольш уражлівая частка насельніцтва, да якой найлягчэй падабраць ключы, бо маладым, увогуле, уласціва захапляцца. Атруціце іх душу нявер'ем у сэнс жыцця. Я мог бы пералічваць і пералічваць спосабы, да якіх у кожным выпадку можна звярнуцца. Але мэта маёй сённяшняй размовы — не ў гэтым. Я імкнуся давесці адно: мы павінны быць такімі вынаходлівымі ў спосабах псіхалагічнай вайны з камунізмам, каб камуністычная прапаганда не паспявала за намі! Цяпер зразумела, чаму вашу школу я лічу адсталай? — звяртаючыся да ўсіх, закончыў сваю прамову Думбрайт.

114

ТРЫБУНА чытачоў

ЖЫВЕЦЦА ЛЕПШ

У адлегласці 10 км ад Гайнаўкі раскінулася невялікая вёска Рэпіска. Калі ўваходзім у яе, перш за ўсё кідаецца ў вочы многа прыгожых дамоў гарадскога тыпу. Рэпіска, як іншыя вёскі ў Беластоцкім ваяводстве, пабудавала найбольш будынкаў у часы народнай улады. Многа таксама гаспадары Рэпіскі пабудавалі хлявоў і клуняў наогул. Ды ў гэтай вёсцы даўно так прынялося, што хлявы будуюць толькі і выключна з пустакоў. За панскай Польшчы мала хто будаваўся, мала сяляне рабілі пустакоў. Цяпер значна аблягчае жыццё электрычнае святло, а таксама тое, што ў большасці хат ёсць радыёпрыёмнікі. Адным словам, перамянілася жыццё ў вёсцы. Людзі сталі жыць заможней і культурней.

Янка Сегень
вёска Рэпіска

ЗАЗЕЛЯНЕЛА ТРАВА

Яшчэ да 1959 года за вёскай Церамкі, старэйшыя людзі гавораць, каля Яна, было вялікае балота. Пасвілі там толькі кароў, і то яны там заграза́лі. Не было як яго выкарыстаць на луг. Але ў 1959 г. правялі тут меліярацыю і ваду хутка сцягнула ровам у рэчку. Нашы меліярацыйныя равы злучацца з равамі, якія былі капаны ў гэтым годзе, праз лугі сялян Міхноўкі і Ляшукоў.

У бягучым годзе на балоце засеялі 30 га. травы. Яна ўжо зазелянела. На другі год смела можна будзе касіць.

Толік Харкевіч
Ляшукі

Сяўба прайшла Рыгор Радзіванюк з Гацькаў (Бельскі пав.) чысціць сеялку і хавае на зіму.
Фота — С. Яновіч

АБ ЛЯЦКІХ КАВАЛЕРАХ

Ляды (на Гайнаўшчыне) налічваюць каля 30 гаспадароў. У гэтай вёсцы ёсць шмат старых кавалераў. Яны апошнія грошы з гаспадаркі топяць у дэнатураце. Між старых кавалераў ёсць 18-цігадовы Вася Паўлючук, які бярэ прыклад з іх. Нядаўна Вася Паўлючук, напіўшыся сіняга спірту, моцна пабіў найстарэйшага кавалера 53-гадовага Антона Прыснарэвіча. За гэты пабой калегіюм пакараў хулігана 350 зл.

А.М.
Гайнаўскі павет

ЗМВ у Чэхах-Арлянскіх

Жыццё моладзі ў Чэхах-Арлянскіх да гэтага года было сумнае. Але ў гэтым годзе задумалі сарганізаваць гурток ЗМВ. На старшыню выбралі Анатоля Андросюка, бо казалі, што ён умее добра кіраваць. Зрабілі план, што трэба рабіць моладзі ў 1964 годзе. У плане было: 1) чынам паправіць дарогу (200 м) з нашай вёскі да Дубіч-Царкоўных, 2) арганізаваць музычны гурток і ў вольны час вучыцца іграць. У хуткім часе дасталі акардэон і гітару. Інструментамі заапекаваўся старшыня гуртка Андросюк, бо ён музыкант і меў вучыць іграць тых, хто запісаўся ў музычны гурток. Да гэтага часу паважаны старшыня іграе на забавах, за кожны раз бярэ па 100—150 зл і хавае сабе ў кішэню. Такі быў пачатак. Пачатак і канец. Усё затрымалася на месцы, а дарога ў Дубічы - Царкоўныя, якая была, такая і ёсць. Ужо набліжаецца першая гадавіна сарганізавання гуртка, а ў Чэхах - Арлянскіх няма культурнага жыцця.

М. С.

КРАМА КРАМЕ НЕ РОЎНА

У вёсцы Сухінічы на Сакольшчыне ў краме працуе прадаўцом грамадзянін Семяновіч. Дзякуючы яго добрай працы ў гэтай краме ёсць усякія тавары, харчовыя так і прамысловыя. Тут заўсёды ёсць пад дастаткам і розных прыварак, і хлеба, і булак, і кансерваў. Нават каўбаса рэдка калі выходзіць. І школьнік купіць у краме патрэбныя яму артыкулы. Гэтак ёсць у Сухінічах. Недалёка, тры кіламетры ад Сухініч раскінулася вёска Кнышэвічы, у якой таксама ёсць крама. Але ўжо не такая крама.

Тут хлеб і булка, селядцы і каўбаса гэта рэдкасць. Не заўсёды купіш у ёй нафты і мыла. У чым прычына? Мала клопатаў праяўляе прадавец аб забеспячэнні крамы ў розныя тавары? Напэўна і гэта. Але розніца ў асноўным у тым, што ў Сухінічы давозяцца матэрыялы і прадукты з ПЗГС-у ў Саколцы, а ў Кнышэвічах з ПЗГС-аўскага раздзельчага магазіна ў Шудзялаве. Кіраўнікі гэтага магазіна за мала праяўляюць заботы аб добрым забеспячэнні вясковых крамаў у розныя прамысловыя тавары і прадукты.

Кузьма Сцяпан
вёска Кнышэвічы

ПАЖАР У ВІДАВЕ

У Відаве, каля Бельска, хлопчык раздабыў запалкі, стаў імі гуляць і запаліў салому. Агонь хутка ахапіў усю клуню і стаў перакідацца на іншыя. Згарэла адзінаццаць клунь напоўненых збожжам і сенам. Уся праца сялян за некалькі гадзін пайшла з дымам. А сталася гэта толькі таму, што дзіцё было пакінута без апекі і ад яго не былі схаваны запалкі.

Лёня Леанюк
вёска Плёскі

На месцы, дзе стаялі клуні.

«Вайсковаму»

«Думаю, што ты хлапец разумны і таму неразважным крокам з Твайго боку было б вяртанне ізноў да сваёй былой нарачонай. Я поўнасцю згаджаюся са становішчам адказу «Сэрцайка». Яна сапраўды ніколі цябе не кахала. А цяпер пасля няўдачнага і непрадуманага свайго паступку ізноў захацела «злапаць цябе». Гэта аб'ектыўны мой погляд на Тваю справу».

Оля з Бельскага павета.

«Дарагое **Сэрцайка»**!

Мне 18 год. Маю сяброўку, якой таксама 18 год Прыходзяць да нас двух хлопцаў. Абодва вельмі ветлівыя і прыгожыя. Адзін, гэта Метэк, заўсёды адводзіць дадому маю сяброўку. Ён нават прыгажэйшы за Генрыха. Другі заляцаецца да мяне. Калі няма сяброўкі, Метэк «ранткуе» са мною. Я яго вельмі пакахала. Пазнаёмілася з другім хлопцам, якога Метэк раўнуе. Калі хоча са мною ўмовіцца, я не згаджаюся, бо людзі будуць смяяцца, што кахае адразу дзве. А Генрых пакахаў мяне, толькі мне ён не падабаецца. Парай, «Сэрцайка», што зрабіць з Меткам.

Лена з Гайнаўскага пав.

У вас сапраўды цяжка разабрацца, хто каму падабаецца. Бо, як пішаш, дык нейк мяняецеся гэтымі хлопцамі. Метэк, аднак, відаць больш заляцаецца да Люсі, да цябе толькі тады, калі яе няма. І таму добра робіш, што не хочаш з ім нідзе хадзіць. Раю табе не кахаць ні аднаго ні другога. Насілу кахаць не варта. Мне здаецца, што абедзве вы павінны гэтае знаёмства з вашымі хлопцамі трактаваць па-сяброўску. Бо на вялікае каханне не выглядае. Не трэба адмаўляць, каб зусім Метэк не прыходзіў да цябе, а лепш адносіцца да яго па-сяброўску. Не варта за яго сварыцца з сяброўкай, бо ён сапраўды не кахае ніводнай.

СЭРЦАЙКА

Нейкую хвіліну панавала маўчанне. Ужо ведаючы манеру заакіянскага інспектара перапыняць субяседніка, ніхто не адважваўся ўзяць слова першым.

— Я хацеў бы пачуць вашу думку, — нецярпліва прамовіў Думбрайт.

— Грандыёзна! — з пераўвялічаным захапленнем выгукнуў Нунке. — Маштабнасць задумы мяне проста ўразіла. Зразумела, мы і раней тое - сёе рабілі ў гэтым напрамку...

— Кустаршчына! Цяпер я разумею, сапраўдная кустаршчына! — са скрухай пакруціў галавой Воранаў.

— Рад, што вы гэта зразумелі. Ад вас, як ад аднаго з работнікаў рускага аддзела, залежыць многае. Але ваш аддзел вельмі малы. Яго трэба папоўніць — і чым хутчэй.

— Я ўжо дакладваў вам, містэр Думбрайт, пра тыя даручэнні, якія павінен выканаць Фрэд, — паспешліва напомніў Нунке. — Гэта дасць магчымасць...

— Вы маеце на ўвазе групу былых афіцэраў з арміі Уласава? Цудоўнае папаўненне! Фрэд, гэтае заданне вы павінны выканаць адмыслова! Зразумела?

— Так точна!

— Калі вы збіраецеся выехаць?

— Паслязаўтра раніцой. Да паездкі амаль усё гатова, — адрапартаваў Шлітсен.

— Не адкладвайце ні на дзень. І так вы страцілі шмат часу. Як добра ні схаваны ўласаўцы, а савецкае камандаванне можа вас апярэдзіць. Ёсць падставы меркаваць, што яно ўжо заслала туды свайго агента. Вы папярэдзілі пра гэта містэра Фрэда?

115

— Так, гер Шлітсен мяне пра гэта праінфармаваў.

— Спадзяюся, вы разумееце, з якой асцярожнасцю трэба аднесціся да вывазкі групы?

— Вядома!

— Тады жадаю вам поспеху. Што ж да бокса, то мы з вамі абавязкова пазмагаемся. Часу ў нас будзе дастаткова, бо, вярнуўшыся з Германіі, я застануся тут надоўга. Афіцыяльна я кансультант кампаніі «Армстронг», што кантралюе экспарт пробкавага дрэва, а яго тут, кажуць, да д'ябла... А зараз — вячэраць! Бо я галодны, як царкоўны пацук... Так, здаецца, кажуць у Расіі?

— Бедны, як царкоўны пацук, а галодны, як сабака, — паправіў Фрэд.

Думбрайт у суправаджэнні Нунке і Шлітсена накіраваўся было да дзвярэй, нават не развітаўшыся, ды раптам схамянуўся.

— А можа мы з вамі сустрэнемся яшчэ ў Германіі, містэр Фрэд? — запытаў ён, каб змякчыць уражанне ад дапушчанай ім нетактоўнасці.

— Не ведаю як складуцца абставіны. Мабыць, і выйсці за межы лагера мне будзе вельмі цяжка.

— Тады я прыду да вас. Магчыма, у чым-небудзь нават дапамагу. Згода?

— Буду вельмі рад.

— Дамовіліся!

Калі б Думбрайт мог прачытаць думкі, якія мроіліся ў галаве Фрэда, ён бы так не набіваўся на сустрэчу ў Германіі.

(Працяг за тыдзень)

116

КІНО

Праграма
на 13 — 18.X.1964 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Historia współczesna" (polski), 13 — 15. „Wilczy bilet" (polski), 16 — 18.

Кляшчэлі
„Dezerter" (polski), 13 — 15. „Zezowate szczęście" (polski), 16 — 18.

Дубіны
„Rancho Texas" (polski), 17 — 18.

Нараў
„Milczące ślady" (polski), 14—18.

Нараўка
„Spotkania w mroku" (polski), 14 — 18.

Чаромуха
„Rozstanie" (polski), 13 — 15. „Klub kawalerów" (polski), 16—18.

Чыжы
„Szklana góra" (polski), 14—18.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Spotkanie w mroku" (polski), 14 — 18.

Бранск
„Chwila wspomnień" (polski), 13. „Zezowate szczęście" (polski), 14 — 15. „Klub kawalerów" (polski), 16 — 18.

Орля
„Baza ludzi umarłych" (polski), 14 — 18.

Райск
„Rancho Texas" (polski), 14 — 18.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Decyzja" (polski), 13 — 15. „Echo" (polski), 16 — 18.

Міхалова
„Dziś w nocy umrze miasto" (polski), 13 — 15. „Spotkanie ze szpiegiem" (polski), 16 — 18.

Супрасль
„Chwila wspomnień" (polski), 13. „Hindukusz" (polski), 14 — 15. „Spotkanie ze szpiegiem" (polski), 16 — 18.

Чорна Беластоцкая
„Kapral w matni" (franc.), 13 — 14. „Telefon towarzyski" (USA), 15—16. „Opowieść sentymentalna" (rumuński), 17 — 18.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік
„Powrót" (polski), 13 — 15. „Wiano" (polski), 16 — 18.

Нурэц
„Orzeł" (polski), 13 — 15. „Wilczy bilet" (polski), 16 — 18.

Мілейчыцы
„Biały niedźwiedź" (polski), 13 — 15. „Droga na zachód" (polski), 16 — 18.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„Skradzione plany" (polski), 13 — 15. „Wojna trojańska" (włoski), 16 — 18.

Сухаволя
„My z 9-tej" (czeski), 13 — 15. „Serca trzech dziewcząt" (jugosłowiański), 16 — 18.

Шудзялава
„Całe złoto świata" (franc.), 14 — 18.

Янаў
„Transport z raju" (czeski), 13 — 18.

Сідра
„Dziecięce marzenia" (radz.), 13 — 15. „Sędzia dla nieletnich" (NRF), 16 — 18.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск
„Następcy tronów" (włoski), 17 — 18.

Новы Двор
„Śmierć nazywa się Engelchen" (czeski), 14 — 18.

Ружаны Сток
„Anatomia morderstwa" (USA), 13 — 14. „Naśladownictwo wzbronione" (franc.), 15 — 16. „Bariera ognia" (radz.), 17 — 18.

ТЭАТР «СВЕРШЧ»

Хорашч
„Misie — Ptysie" — 14. X.

Супрасль
„Misie — Ptysie" — 18. X.

Гэтыя кольцы з'яўляюцца над планетай Зямля праз кожныя чатыры гады.

СМОЎЖ і ЖАБА

Спаткаліся ў канаве Смоўж
і Жаба.
Смоўж падае руку:
— Трымай, чувіха, краба!
Давай уздоўж дарогі
прашпыцёмся,
станцуем рок-н-рол,
гразі нап'ёмся.
Не будзь такой халоднаю,
як цаца,
дазволь жа хоць за лапку
патрымацца.
І Жаба,
млеючы ад асалоды,
праквакала:
— Твая я назаўсёды.
Хіхікаючы
Смоўж дамоў цягнуўся...
да Жабы ён, вядома,
не вярнуўся.
А тая будзе квакаць
да сканчання:
— Няма
сапраўднага кахання.

Знаёмства

Матацыкліст, які ляжыць у бальніцы пасля аварыі, звяртаецца да суседа:

— Мне здаецца, што я вас ужо недзе сустракаў...

— Так, таму мы абодва тут і ляжым.

ЦЯЖКАСЦІ

У невялікім мястэчку памёр мясцовы лекар. Адзін з яго калег сказаў знаёмаму:

— Бядак, нельга нават выканаць яго апошняе жаданне.

— А якое яно было?

— Ён хацеў быць пахаваны побач са сваімі пацыентамі.

— Ну і што?

— Дык, ужо няма свабоднага месца.

КУХНЯ

Моль уладкавалася ў рукаве плашча, паспытала тканіну і плюнула з агідай:

— Твід! Не выношу англійскай кухні!

Першы пацалунак

Закаханая ў першы раз у жыцці ўнучка да бабкі:

— Бабка, ці памятаеш ты першага мужчыну, які цябе пацалаваў?

— Але ж скажаш! Я не памятаю нават апошняга!

УСЯЧЫНА

ЯБЛЫНЯ. АЛЕ ТОЎСТАЯ. ПРАЎДА?

Бацька і сын Джазавы віртуоз Эл Хірт вучыць свайго сына. Старая пагаворка гаворыць, што яблыка падае недалёка ад яблыні... (а-ся)

АКЕНЦА ДУМАК

Калі чалавек не ведае, да якой прыстані ён плыве, для яго ні адзін вецер не будзе спадарожным.

Сенека — старажытна-рымскі пісьменнік.

Ён умее рабіць брудную работу так, што рукі аказваюцца пабруджанымі ў іншых.

АХРЫМАЎСКІЯ ПОДПІСЫ

Ішоў салдат па пыльнай вясковай дарозе. Не на пабыўку ішоў салдат, а нёс у кішэні дакумент аб заканчэнні вайсковай службы.

Салдат называўся Мікалаем, да войска працаваў прадаўшчыком у мясцовай краме. Мікалай ішоў і думаў, што сталася з яго прылаўкам? Ой жа хацелася яму зноў гандляваць ды ў вольныя хвіліны здзіўляць суседзяў і маладых суседах расказамі сваімі пра салдацкае жыццё-быццё.

Каля перакрыўленага дарожнага знака салдат прыпыніўся, закурыў, пагледзеў на надпіс «Ахрымы 0,5 км» і размашыста пакрочыў у родныя парогі.

У вёсцы сустрэлі Мікалая па-рознаму. У хаце прынялі, як доўгачаканага сына; равеснікі віталі Мікалая з энтузіязмам, а дзяўчаты з утоенай усмешкаю, гадаючы, да якой з іх прыліпне яго баявое сэрца.

Незадоўга ў нараўкаўскім ГС-е вытлумачылі Мікалаю: — На тваім месцы ў краме працуе Федзька, добры хлопец, не можам яго выкінуць і паставіць цябе назад. Пакуль што адпачывай, пачакай...

Нудзіць Мікалай у хаце, ганяе мухі ды думае: — Будучае віламі па вадзе пісана! Можа дадуць такую працу, што і на куфаль піва не заробіш — не прап'еш... От, каб Федзьку таму штосьці садануць такое, ад прылаўка пагнаць, тады аджыў бы я нанава...

Лёгка садануць сабе пальцам у нос, але чалавека з пасады выкалупаць не так проста.

Аднак Мікалай нешта задумаў, увесь дзень пацеў над нейкімі паперамі, потым папёр, бы апантаны, на пошту, а ўночы меў сон: снілася, што пад'ехала пад хату аўтамашына. Стройны начальнік кліча Мікалая з хаты, садавіць спераду ля шафёра і падвозіць да крамы. Начальнік уручае Кольку ключы, у другую руку падае букет кветак ды кажа: — Добра вам на фронце спулдзельчага гандлю.

— А, Федзька? — нясмела пытае Мікалай.

Начальнік крыжуе свае тоўсценькія пальцы і паказвае краты. Мікалаю ўсё ясна — пасадзілі Федзьку як бобіка, турэмны хлеб кусае замест цукеркі з недаважаных скрынак.

Заходзіць Коля ў краму і бачыць на прылаўку чорнага, бы смала, ката. Коля ступіў за прылавак, а кот згорбіўся, сыкае і з вачэй сыпле іскрамі. Такога ката не было яшчэ ў Ахрымах.

— Згінь, прападзі, чорная зараза! Мікалай крычыць, а кот кінуўся яму на грудзі і да горла дабіраецца...

Мікалай прачнуўся цэлы мокры ад поту. Ніяк не можа зразумець таго страшнага сну.

Тым часам, у павеце раніцай чыталі прысланую з Ахрымаў гадзіўную паперу, чыталі-перачытвалі і круцілі галовамі. Была гэта скарга, пад якою падпісалася паўтара дзесятка гаспадароў. Яны скардзіліся на Федзьку, што ён ашуканец, злодзей, камбінатар — недаважвае і недамярае, недалічвае і здачы не дае. Людскі грош ганяе, пакуль у сваю кішэню не загоніць.

У павеце рашылі справу выясніць.

На агульным вясковым ахрымаўскім сходзе нечакана ўсім, і начальнікам таксама — расцвіла папяровая ліпа. Аказалася, што ў Ахрымах ніхто не падпісваў скаргу на Федзю. Хтосьці за іх падпісаўся! Няйначай, Мікалай тут напрацаваўся левай ды правай рукою, ды нагамі накрэйзаў подпісаў бязмерь. І сябе расчваліў пад неба ў гэтай ліпнай скарзе...

Да Федзі народ меў адну прэтэнзію: чаму няма кос!?

У вёсцы косы патрэбны, от, хаця б і таму, каб мець чым выкасіць ілгуноў і змоўшчыкаў, які я нават гатовы за кагосьці падпісацца, абы цёпленькага месца-гняздзечка дахрапсціся.

ДЗЯДЗЬКА ЛЯВОН

— Нарэшце, убачыў рыбку, але не па зубах.

Песні па заяўках

Па просьбе Паўла Лемеша з Кашалёў, Ніны Якімюк з Кожына, Надзі Касперук з Клюкавіч, Марыі Сідарук з Кленік, Антаніны Сцепанюк з Вітава, Валі Анішчук з Масева II, Ніны Пракапюк змяшчаем рускую песню:

ОРЕНБУРГСКИЙ ПУХОВЫЙ ПЛАТОК

В этот вьюжный неласковый вечер,
Когда снежная мгла вдоль дорог,
Ты накинь, дорогая, на плечи,
Оренбургский пуховый платок.
Я его вечерами вязала
Для тебя, моя добрая мать.
Я готова тебе, дорогая,
Не платок, даже сердце отдать. (2 раза)

Ветер шарит, как странник по ставням,
За окном завывает метель,
Для тебя самовар я поставлю,
Для тебя отогрею постель.
В этот час одинокий, вечерний,
Мне с тобой хорошо говорить.
Как мне хочется лаской дочерней
Все морщины твои удалить! (2 раза)

Чтобы ты в эту ночь не озябла,
Прогоню от окошка пургу.
Сколько б я тебя, мать, ни жалела,
Все равно пред тобою в долгу.
Пусть буран все сильней свирепеет,
Мы не пустим его на порог,
И тебя, моя мама, согреет
Оренбургский пуховый платок. (2 раза)

Ніва

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Telefony: red. naczelny 25-89 centrala i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPIK nie — 14.40 zł, rocznie — 28,80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Zamówienia ze zleceniem wysyłki „Ruch" Nr 102-7-151 NBP Białystok i Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy 37-41 do 45. Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7,20 zł, półrocza granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa ul. Wilcza 46. Nr konta PKO 1-6-100024. Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4,70 $ w Europie, 5 $ — w USA. Nakład 5458. Bitk L-1